

Mededelingen over de eindexamens 2019 voor vwo, havo en vmbo (Septembermededeling en Maartaanvulling)

kenmerk: CvTE-18.01259

datum: 20 september 2018

Maartaanvulling

kenmerk: CvTE-19.00546

datum: 11 maart 2019

Bestemd voor:

- scholen voor voortgezet onderwijs;
- instellingen voor beroepsonderwijs en educatie (VAVO);
- de commissie staatsexamens van het College voor Toetsen en Examens;
- vso-scholen met examenaanwijzing;
- alle vso-scholen die onderwijs verzorgen aan examenkandidaten.

Inhoud

1 Algemene informatie

1.1 Opzet Septembermededeling en Maartaanvulling

1.2 Activiteitenplanning centrale examens en rekentoets vo

1.3 Examenblad.nl: mailings en persoonlijke pagina's

1.3.1 Examensecretaris

1.3.2 Docenten

1.3.3 FAO-beheerder

1.4 Examenlijn

2 Rooster

2.1 Eerste tijdvak

2.2 Tweede tijdvak

2.3 Derde tijdvak

3 Toegestane hulpmiddelen

3.1 Regeling toegestane hulpmiddelen

3.2 Spellingcontrole

4 Computers en examens

4.1 Facet en brochures

4.2 Flexibele en digitale CE's bb en kb ('BB- en KB-flex') of papieren CE's bb en kb

4.3 Centrale examens in de kunstvakken

4.4 Toolbox

4.5 Computergebruik bij de cspe's

5 Mededelingen per vak

5.1 Verandering lage btw-tarief

5.2a Pilot-CE's

5.2b Bezem-CE's

5.3 Antwoordbladen moderne vreemde talen

5.4 Centrale examens met kleurendruk

5.5 Instructie voor de examinerator centraal praktisch examen beeldende vorming vmbo

5.6 Mededelingen per vak centrale examens vmbo algemene vakken, havo en vwo

- 5.7 Beroepsgerichte vakken vmbo
  - 5.7.1 Bijzondere aandachtspunten
  - 5.7.2 Aanlevering van de cspe's
  - 5.7.3 Richtlijnen bij de cspe's
  - 5.7.4 Grijs vlekken exemplaren en kandidaat-exemplaren
  - 5.7.5 Overzicht onderdelen en ICT in de cspe's
  - 5.7.6 Afname in Facet
  - 5.7.7 Bezem-cspe gl oude stijl
  - 5.7.8 Herkansen van het cspe gl: anders dan bij bb en kb!
  - 5.7.9 Mededelingen per vak
- 6 Rekentoets vo
- 7 Kandidaten met een beperking
- 8 Logistiek
  - 8.1 Opgave aantal examenkandidaten en de terugmelding hiervan
  - 8.2 Nabestellingen
  - 8.3 Cd's met pdf's voor spraaksynthese en daisy audio-cd's
  - 8.4 Aflevering examenpakketten
  - 8.5 Wachtwoorden
  - 8.6 Bevestiging van de ontvangst van de examenpakketten
  - 8.7 Tijdstip openen verpakking
  - 8.8 Examendocumenten downloaden via Mijn DUO
  - 8.9 Noodscenario flexibele en digitale centrale examens bb en kb
  - 8.10 Aanlevering schoolexamencijfers en examenresultaten aan DUO
  - 8.11 Examen in het buitenland
  - 8.12 Bestellen waardepapieren
  - 8.13 Inwisseling en voorlopige cijferlijst
- 9 Correctie
  - 9.1 Pooling tweede correctie
  - 9.2 Publicatie correctievoorschriften
  - 9.3 Nadere informatie over de correctie
    - 9.3.1 Notities van de corrector op het gemaakte werk
    - 9.3.2 Adviestabel correctietijd
    - 9.3.3 Vervolg pilot prikbord Engels
    - 9.3.4 Discussie-bbf's voor digitale CE's
  - 9.4 Errata en aanvullingen
    - 9.4.1 Errata
    - 9.4.2 Aanvullingen
  - 9.5 Geschil over vaststelling score centrale examens
  - 9.6 Handreiking geschil score centrale examens na inzage
- 10 Normering
  - 10.1 Gegevensverzameling via elektronische weg
  - 10.2 Kenmerken van centrale examens
  - 10.3 Bekendmaking N-termen
  - 10.4 Vaststelling van het CE-cijfer
  - 10.5 Bevraging van docenten naar oordeel over examen
- 11 Tweede en derde tijdvak
  - 11.1 Aantallen opgavenboekjes tweede tijdvak
  - 11.2 De aangewezen vakken
  - 11.3 Aanmelding kandidaten aangewezen vakken tweede tijdvak en aanmelding kandidaten derde tijdvak
  - 11.4 Tijd en plaats aangewezen vakken tweede tijdvak en examens derde tijdvak
  - 11.5 Gang van zaken aangewezen vakken tweede tijdvak en examens derde tijdvak
  - 11.6 Toezending resultaten aangewezen vakken tweede tijdvak en examens derde tijdvak
- 12 Publicaties
  - 12.1 Protocol VO-raad

- 12.2 Mijneindexamen.nl
- 12.3 Voorlichting
  - 12.3.1 Besprekingen examens vakverenigingen
- 12.4 Publicaties van algemeen verbindende voorschriften en mededelingen
  - 12.4.1 Wetten en Algemene maatregelen van Bestuur
  - 12.4.2 Ministeriële regelingen – algemeen
  - 12.4.3 Ministeriële regelingen - examens vwo-havo
  - 12.4.4 Ministeriële regelingen - examens vmbo
  - 12.4.5 Regelingen en mededelingen van het College voor Toetsen en Examens
- 13 Contactadressen
  - 13.1 Contactadressen bij de examens
  - 13.2 Waar voor wat in het kort

1 Algemene informatie

1.1 Opzet Septembermededeling en Maartaanvulling

In de Septembermededeling is zoveel mogelijk informatie over de eindexamens 2019 verwerkt. Informatie die bij het verschijnen van de Septembermededeling nog niet beschikbaar is, wordt in maart aan deze mededeling toegevoegd (de Maartaanvulling).

Door middel van gele/blauwe markeringen in de Septembermededeling is zichtbaar gemaakt welke inhoudelijke aspecten verschillen van de mededelingen over de eindexamens 2018. Door middel van een optie bovenaan de pagina kunt u de markeringen uitschakelen.

NB. Wijzigingen in data en tekstuele wijzigingen zijn NIET gemarkeerd.

Op 11 maart 2019 is de informatie die in september nog niet beschikbaar was aan deze mededeling toegevoegd, de Maartaanvulling. Alle inhoudelijke informatie die bij de publicatie van deze Maartaanvulling is toegevoegd en/of gewijzigd, is blauw gemarkeerd.

1.2 Activiteitenplanning centrale examens en rekentoets vo

In de 'Activiteitenplanning centrale examens en rekentoets vo 2019' zijn alle activiteiten van de centrale examens, rekentoets vo en digitale centrale examens bb en kb opgenomen.

U vindt de meest actuele versie van de activiteitenplanning via de homepage van Examenblad.nl → jaarring 2019 of via de volgende link.

- [Activiteitenplanning centrale examens en rekentoets vo 2019](#)

Als in de loop van het schooljaar wijzigingen worden aangebracht, ontvangt de (plaatsvervangend) examensecretaris hierover bericht via een mailing vanuit Examenblad.nl.

1.3 Examenblad.nl: mailings en persoonlijke pagina's

1.3.1 Examensecretaris

De officiële mededelingen over het examen worden via Examenblad.nl naar het e-mailadres van de examensecretaris verzonden. Dit e-mailadres staat geregistreerd op de 'persoonlijke pagina' op Examenblad.nl.

Op de persoonlijke pagina staan ook de hieronder opgesomde gegevens geregistreerd:

- de naam en het e-mailadres van de plaatsvervangend examensecretaris. Iedere e-mail via Examenblad.nl wordt ook gestuurd naar de plaatsvervangend examensecretaris (mits bekend);
- de naam en het e-mailadres van de systeembeheerder in verband met eventuele technische mededelingen via Examenblad.nl over computereexamens;
- **de naam en het e-mailadres van de FAO-beheerder (zie paragraaf 1.3.3)**
- de naam en het e-mailadres van de directeur van de school. Dit e-mailadres wordt gebruikt om de directie van de school op de hoogte te stellen van een eventueel gebruik van het noodscenario (zie paragraaf 8.8);
- namen en e-mailadressen van de functionarissen die de examenpakketten in ontvangst mogen nemen (zie paragraaf 8.4).
- namen en e-mailadressen van docenten. **We verzoeken de examensecretaris zoveel mogelijk docenten te registreren.** De geregistreeerde docenten ontvangen specifieke mailings voor hun vak (zie ook paragraaf 1.3.2).

Wijzigen gegevens persoonlijke pagina

De examensecretaris is de beheerder van deze gegevens en kan deze zelf wijzigen, met uitzondering van de gegevens van de

examensecretaris zelf. Deze kunnen alleen door DUO/Examendiensten worden gewijzigd. De directie van de school kan hiervoor een wijzigingsverzoek mailen naar examens@duo.nl met daarin de oude en nieuwe situatie onder vermelding van het brin- en vestigingsnummer van de school en voornaam, voorletters, achternaam en e-mailadres van de examensecretaris.

In bepaalde periodes is het niet mogelijk gegevens op de persoonlijke pagina te wijzigen. Kijk voor meer informatie onder het kopje 'beheer examenfunctionarissen' op uw persoonlijke pagina.

1.3.2 Docenten

In de Septembermededeling (en Maartaanvulling) staat veel informatie die docenten direct aangaat. Direct contact vanuit de examenorganisaties (OCW, Inspectie, CvTE, Cito, DUO) met docenten wordt in toenemende mate belangrijk. De examenmakers houden graag het contact met docenten om het maken en afnemen van de examens te optimaliseren. De (plaatsvervangend) examensecretarissen spelen daar een belangrijke rol in, maar zij krijgen erg veel informatie binnen om te delen met docenten.

De examenorganisaties roepen daarom de examensecretarissen op via hun persoonlijke pagina zoveel mogelijk docenten met examenklassen te registreren. Het biedt de mogelijkheid voor informatie op maat; docenten kunnen per schoolsoort en vak benaderd worden, zoals bij test- en precorrectie. Uiteraard blijft de (plaatsvervangend) examensecretaris alle mailings ook zelf ontvangen. Onder aan elke mailing is zichtbaar aan wie de mailing is verzonden.

Hebt u als docent nog geen persoonlijke pagina op Examenblad.nl waardoor u de mailings niet rechtstreeks ontvangt, geeft u zich hiervoor dan op bij uw examensecretaris.

1.3.3 FAO-beheerder

Vanaf dit schooljaar kan de FAO-beheerder via de examensecretaris worden aangemeld. De FAO-beheerder is de beheerder van de FAO-server, waarop de packages met digitale centrale toetsen en examens vanuit DUO gedistribueerd worden. De FAO-beheerder ontvangt (na aanmelding door de examensecretaris) mailings over de FAO-server.

1.4 Examenlijn

Ook dit jaar is de Examenlijn vanaf 1 april weer via het Examenloket bereikbaar voor correctoren en het LAKS om een fout in een opgave of beoordelingsmodel te melden die een goede correctie van het leerlingwerk in de weg staat.

Om uw meldingen snel te kunnen verwerken en beantwoorden is ook dit jaar het contactformulier ingericht op het doen van één melding. U wordt verzocht uw melding van een zo duidelijk mogelijke argumentatie te voorzien. Contactformulieren met meerdere meldingen kunnen wij helaas niet inhoudelijk behandelen. Op de pagina Examenlijn kunt u lezen waar wij u wel en niet mee kunnen helpen. De deadlines voor het indienen van meldingen zijn te vinden in de activiteitenplanning.

Voor het corrigeren van de centrale examens is het correctievoorschrift inclusief de algemene en vakspecifieke regels leidend. Toch kan het voorkomen dat u het correctievoorschrift onduidelijk vindt, waardoor een goede correctie lastig wordt. Komt u na overleg met collega's tot de conclusie dat de onduidelijkheid een onvolkomenheid betreft, dan horen wij dat graag via het contactformulier.

Heeft u evaluatieve opmerkingen op een opgave en/of een examen, dan kunt u die ook via het contactformulier doorgeven. Deze gaan mee naar de evaluatiebespreking van de desbetreffende vaststellingscommissie en worden door de Examenlijn niet individueel beantwoord.

2 Rooster

2.1 Eerste tijdvak

Het rooster centraal examen 2019 (incl. de examenduur) is op 26 juni 2017 vastgesteld.

- Bijlage 1, rooster centrale examens tijdvak 1
- Bijlage 2, start- en einddata centrale examens tijdvak 2

Op Examenblad.nl is het rooster ook als interactief rooster gepubliceerd.

NB. In het meest ingrijpende noodscenario kunnen één of meer centrale examens worden uitgesteld en kan het eerste en tweede tijdvak zich uitstrekken tot het moment van de aanvang van de vroegste zomervakantie (aanvangsdatum 6 juli 2019). In dit verband verdient het aanbeveling dat de directeur de kandidaten erop attendeert dat het niet verstandig is vóór 6 juli 2019 een vakantie te plannen.

2.2 Tweede tijdvak

De duur van de centrale examens in het tweede tijdvak is gelijk aan de overeenkomstige examens in het eerste tijdvak.

De centrale examens in het tweede tijdvak starten op 17 juni (schriftelijke examens). Op 20 juni vinden de centrale examens plaats in de vakken die in het tweede tijdvak als aangewezen vakken door het College voor Toetsen en Examens worden afgenomen, zie ook paragraaf 11.2.

Roosters tweede tijdvak 2019

- Rooster CE tweede tijdvak 2019 vwo
- Rooster CE tweede tijdvak 2019 havo
- Rooster CE tweede tijdvak 2019 GL/TL
- Rooster CE tweede tijdvak 2019 KB
- Rooster CE tweede tijdvak 2019 BB

2.3 Derde tijdvak

De roosters voor het derde tijdvak zijn vanaf februari beschikbaar op de site van DUO.

3 Toegestane hulpmiddelen

3.1 Regeling toegestane hulpmiddelen

De toegestane hulpmiddelen bij het centraal examen 2019 zijn geregeld in de 'Regeling toegestane hulpmiddelen voor de centrale examens VO 2019'.

De Regeling heeft voor de hulpmiddelen bij het centraal examen de volgende specifieke bijlagen:

- bijlage 1A: hulpmiddelen centraal examen vmbo 2019
- bijlage 1B: hulpmiddelen centraal examen havo en vwo 2019
- bijlage 2: hulpmiddelen kandidaten met een beperking 2019

3.2 Spellingcontrole

De regels rondom spellingcontrole zijn niet gewijzigd t.o.v. 2018. Dat betekent dat spellingcontrole zonder meer mag worden gebruikt bij centrale examens waarbij de spelling niet wordt beoordeeld. Als de computer als schrijfgerei wordt ingezet bij de centrale examens Nederlands vmbo-bb papier, vmbo-kb papier, vmbo-gl/tl, havo en vwo dient de spellingcontrole bij niet-dyslectische kandidaten uitgeschakeld te zijn. Aan kandidaten met een deskundigenverklaring omtrent dyslexie volgens artikel 55 van het Eindexamenbesluit VO, mag het gebruik van spellingcontrole wel worden toegestaan.

- Regeling toegestane hulpmiddelen 2019

4 Computers en examens

4.1 Facet en brochures

De volgende digitale centrale examens en toetsen worden in Facet aangeboden:

- de rekentoets vo in alle varianten
- de flexibele en digitale centrale examens vmbo bb en kb ('BB- en KB-flex')
- de centrale examens kunstvakken (zie paragraaf 4.3);
- de minitoetsen in de cspe's (zie paragraaf 5.7.6)

Hierover zijn de volgende brochures uitgebracht:

- Brochure 'Kaders rekentoets vo 2018-2019'
- Brochure 'Kaders flexibele en digitale centrale examens BB en KB 2019'
- Brochure 'Centrale examens kunstvakken in Facet 2019'

In schooljaar 2018-2019 zal gewerkt worden met Facet 7. Daarin zijn de problemen met de verklanking, die vorig jaar konden optreden, opgelost.

Afnameclients

Er wordt gewerkt met de bcl-d-afnamespeler (bcl-d = bootable client lock down). De systeemeisen voor Facet 7 met bcl-d staan vermeld op de website van DUO.

De bcl-d-client werkt niet in zogeheten VDI-omgevingen (VDI = Virtual Desktop Infrastructure).

Scholen die werken met VDI moeten, voordat zij examens in Facet afnemen, contact hebben gehad met de helpdesk Facet. De helpdesk Facet beantwoordt ook alle andere vragen over Facet.

4.2 Flexibele en digitale CE's bb en kb ('BB- en KB-flex') of papieren CE's bb en kb

Het examenjaar 2019 is opnieuw een keuzejaar waarin alle vmbo-scholen voor de algemene vakken bb en kb kunnen kiezen tussen 'BB- en KB-flex' en papieren CE's met vaste afnametijdstippen.

Vooruitblik aangewezen vakken papieren CE's bb en kb

Naar verwachting zullen alle papieren CE's bb en kb in 2019 in het tweede tijdvak worden afgenomen als aangewezen vak (zie ook paragraaf 11.2).

4.3 Centrale examens in de kunstvakken

Muziek havo en vwo standaard in Facet

De centrale examens muziek havo en muziek vwo worden in 2019 standaard in Facet afgenomen, waarbij de antwoorden in de uitwerkbijlage moeten worden gegeven en de correctie plaatsvindt op papier.

Pilots examens kunstvakken in Facet

De centrale examens muziek gl/tl, dans gl/tl, drama gl/tl, kunst (algemeen) havo en kunst (algemeen) vwo worden in het examenjaar 2019 zowel in Autoplay als in Facet aangeboden. Voor Facet gaat het hier om **verlengde pilots**, omdat de verklanking in 2018 niet naar behoren werkte. De wijze van afname is voor Autoplay en Facet hetzelfde. In Autoplay/Facet worden alleen de bronnen en de vragen getoond. De kandidaat schrijft de antwoorden in de uitwerkbijlage (muziek gl/tl, dans gl/tl, drama gl/tl) of op (eigen) papier (kunst algemeen havo en vwo).

De docent voert de correctie op papier uit. Docenten van scholen die het examen afnemen in Facet kunnen voor de correctie het examen inzien via de online oefenomgeving van Facet (oefenen.facet.onl).

De examensecretaris kan zijn school voor een of meer pilots aanmelden via het 'Opgaveformulier aantal examenkandidaten' van DUO. Zie de brochure 'Centrale examens kunstvakken in Facet 2019'.

Verklanking

Voor de kunstvakexamens in Facet geldt dat alle kandidaten verklanking mogen gebruiken net zoals bij de examens in Autoplay. Het is belangrijk dat kandidaten met een leesbeperking in de Proef op de Som ook met de verklankingssoftware in Facet oefenen zoals vermeld in de brochure 'Centrale examens kunstvakken in Facet 2019'.

Fall-back in de vorm van een pdf-document en bronnen

Deze vorm van fall-back wordt ingezet indien er een technische storing is tijdens de examenafname in Facet voor Mac en Linux of als er een probleem is bij een kunstvakexamen dat in Autoplay wordt afgenomen.

Als er gewerkt wordt met pc's met Windows bij de afname van de examens in Facet, dan vormt Autoplay de fall-back. De bestanden van de fall-back in de vorm van een pdf-document en bronnen in een beveiligd zip-bestand worden via de portal van Cito aangeboden. Het zip-bestand mag één werkdag vóór afname van het betreffende examen op de computers van de kandidaten worden klaargezet.

Scholen ontvangen in de tweede week van april hierover van Cito een brief met nadere informatie.

4.4 Toolbox

Bij de digitale CE's wiskunde bb en kb en nask1 **bb** en kb wordt een toolbox gebruikt. Na een goed verlopen pilot in het examenjaar 2018, wordt de toolbox nu ook standaard bij nask1 bb gebruikt.

Zie paragraaf 9.1.2 van de brochure 'Kaders BB- KB-flex 2019'.

4.5 Computergebruik bij de cspe's

Behalve Facet, dat nodig is voor de minitoetsen, wordt bij de praktijkopdrachten van de cspe's ook op andere manieren gebruik gemaakt van de computer (zie paragraaf 5.7.5).

Daarnaast wordt Facet in het kader van een pilot ingezet bij de profielvak-cspe's Groen bb en PIE gl. In de pilot-versie van deze cspe's zal één ICT-applicatie worden aangeboden in Facet. Meer informatie over deze pilots vindt u in de vakspecifieke mededelingen op de betreffende examenpagina's die te benaderen zijn via paragraaf 5.7.9.

5 Mededelingen per vak

Examenprogramma's en syllabi

Voor de voorbereiding van kandidaten op het centraal examen is naast het examenprogramma de syllabus van het CvTE essentieel.

Voor het schoolexamen is het examenprogramma bindend. SLO publiceert handreikingen voor de uitwerking van het examenprogramma in het schoolexamen. Deze handreikingen zijn niet bindend.

- Handreikingen schoolexamens havo/vwo
- Handreikingen schoolexamens vmbo

5.1 Verandering lage btw-tarief

In de centrale examens 2019 is GEEN rekening gehouden met een verhoging van het lage btw-tarief naar 9%. Er wordt dus gewerkt met een laag btw-tarief van 6%. Dit komt voor in het digitale centrale examen economie bb en in het centrale examen economie gl/tl.

De examensecretaris wordt verzocht de docenten en de kandidaten hierover te informeren. De kandidaten moeten hiervan op de hoogte gesteld worden tijdens hun voorbereiding op de genoemde centrale examens, zodat zij aan het begin van de zitting weten dat zij met een laag btw-tarief van 6% moeten rekenen.

Voor de cspe's in de beroepsgerichte vakken: zie onder 5.7.1.

5.2a Pilot-CE's

Voor **maatschappijwetenschappen vwo** nemen enkele scholen deel aan een pilot met een experimenteel examenprogramma. Alleen scholen die van het ministerie van OCW toestemming hebben aan de pilot deel te nemen, ontvangen de pilotexamens.

5.2b Bezem-CE's

De volgende vakken kennen in 2019 een bezemexamen:

- **maatschappijwetenschappen havo**
- **beroepsgerichte programma's oude stijl**

Deze bezemexamens zijn gebaseerd op de syllabus van 2018.

5.3 Antwoordbladen moderne vreemde talen

De antwoordbladen van de (papieren) centrale examens moderne vreemde talen worden in hetzelfde pakket als de andere examendocumenten aan de scholen op papier verstuurd. Het antwoordblad is een officieel examendocument, dat bij de afname van het examen gebruikt moet worden.

5.4 Centrale examens met kleurendruk

In het examenjaar 2018 is er bij aardrijkskunde vwo en wiskunde gl/tl met kleurendruk geëxperimenteerd. **In 2019 gebeurt dit alleen bij aardrijkskunde vwo en aardrijkskunde havo.**

Bij de examens aardrijkskunde havo en vwo kent de bijlage (het bronnenboekje) voor alle tijdvakken een kleurendruk.

Voor aardrijkskunde vwo zijn de centrale examens van 2018 uiteraard goede voorbeelden van wat het werken met kleur vermag. **Voor aardrijkskunde havo geldt hetzelfde: het bronnenboekje van 2018 is als kleurenversie beschikbaar, zodat kleurenblinde kandidaten kunnen oefenen.**

- havo-examen 2018 met bronnenboekje in kleur

In paragraaf 4.7 van de brochure 'Kandidaten met een beperking' is beschreven hoe scholen in dezen met kleurenblinde leerlingen dienen om te gaan.

5.5 Instructie voor de examinator centraal praktisch examen beeldende vorming vmbo

De 'Instructie voor de Examinator' is als bijlage gevoegd bij de vakspecifieke mededelingen op Examenblad.nl (zie paragraaf 5.6) en wordt niet met de november-zending vanuit DUO verstuurd.

5.6 Mededelingen per vak centrale examens vmbo algemene vakken, havo en vwo

In onderstaande tabel wordt door middel van links verwezen naar de desbetreffende examenpagina's waar onder meer de syllabi en de vakspecifieke informatie met eventuele bijlagen zijn gepubliceerd.

De vakspecifieke informatie kan wijzigingen bevatten ten opzichte van het voorgaande jaar. Van de vakspecifieke informatie moet zowel de docent als de (plaatsvervangend) examensecretaris op de hoogte zijn.

Bij de vakken waarvan de vakspecifieke informatie bij publicatie van de Maartaanvulling wijzigingen bevat ten opzichte van de Septembermededeling, staat in onderstaande tabel (v2) vermeld.

De syllabi gelden voor het CE van het jaar 2019. Syllabi van de jaren vóór 2019 zijn niet meer geldig, behalve voor de bezemexamens. De veranderingen ten opzichte van de syllabi 2018 zijn in deze syllabi geel gemarkeerd. Een aantal syllabi 2019 is nader vastgesteld. De aanpassingen ten opzichte van de eerder vastgestelde syllabus zijn in een nader vastgestelde syllabus blauw gemarkeerd. De vakken met nader vastgestelde syllabi zijn herkenbaar aan een asterisk (*) in onderstaande tabel.

Leeswijzer globale examenprogramma's vmbo

Het is gebleken dat de lay-out van de globale examenprogramma's vmbo onduidelijkheid kan creëren over wat wel en niet tot de centraal examenstof behoort. Zie voor uitleg de leeswijzer globale examenprogramma's.

vakspecifieke informatie en syllabi	niveau				
	vwo (v2)	havo (v2)	vmbo-bb (v2)	vmbo-kb (v2)	vmbo-gl/tl
Nederlands	vwo (v2)	havo (v2)	vmbo-bb (v2)	vmbo-kb (v2)	vmbo-gl/tl
Arabisch	vwo*	havo*	vmbo-bb	vmbo-kb	vmbo-gl/tl
Duits	vwo*	havo* (v2)	vmbo-bb	vmbo-kb	vmbo-gl/tl (v2)
Engels	vwo* (v2)	havo* (v2)	vmbo-bb (v2)	vmbo-kb (v2)	vmbo-gl/tl (v2)
Frans	vwo* (v2)	havo* (v2)	vmbo-bb	vmbo-kb	vmbo-gl/tl
Russisch	vwo*	havo*			
Spaans	vwo*	havo*	vmbo-bb	vmbo-kb	vmbo-gl/tl
Turks	vwo*	havo*	vmbo-bb	vmbo-kb	vmbo-gl/tl
Grieks	vwo (v2)				
Latijn	vwo* (v2)				
Fries	vwo	havo			vmbo-gl/tl
wiskunde			vmbo-bb (v2)	vmbo-kb (v2)	vmbo-gl/tl (v2)
wiskunde A	vwo (v2)	havo (v2)			
wiskunde B	vwo (v2)	havo (v2)			
wiskunde C	vwo (v2)				
natuurkunde	vwo (v2)	havo (v2)			
scheikunde	vwo (v2)	havo (v2)			
natuur- en scheikunde I			vmbo-bb	vmbo-kb	vmbo-gl/tl (v2)
natuur- en scheikunde II					vmbo-gl/tl
biologie	vwo	havo	vmbo-bb	vmbo-kb	vmbo-gl/tl
aardrijkskunde	vwo (v2)	havo*	vmbo-bb (v2)	vmbo-kb (v2)	vmbo-gl/tl
geschiedenis	vwo* (v2)	havo	vmbo-bb	vmbo-kb	vmbo-gl/tl
economie	vwo*	havo	vmbo-bb (v2)	vmbo-kb (v2)	vmbo-gl/tl (v2)
m&o	vwo	havo			
maatschappijkunde			vmbo-bb	vmbo-kb	vmbo-gl/tl
maatschappijwetenschappen	vwo	havo* (v2)			
filosofie	vwo	havo*			
kunst #	vwo (v2)	havo (v2)			
muziek	vwo (v2)	havo (v2)			vmbo-gl/tl (v2)
dans					vmbo-gl/tl (v2)
drama					vmbo-gl/tl (v2)

tekenen	vwo (v2)	havo (v2)			
handvaardigheid	vwo (v2)	havo (v2)			
textiele vormgeving	vwo (v2)	havo (v2)			
beeldende vorming					vmbo-gl/tl (v2)

kunst (beeldende vormgeving/dans/drama/muziek/algemeen)

- syllabus is nader vastgesteld

5.7 Beroepsgerichte vakken vmbo

Deze paragraaf bevat informatie die relevant is voor zowel de profielvak-cspe's als de bezem-cspe's oude stijl.

In het bijzonder worden de directeur, de examensecretaris en de examinatoren gewezen op de richtlijnen voor herkansing, het omgaan met examentijd en de beoordeling volgens het correctievoorschrift, zie paragraaf 5.7.3.

In paragraaf 5.7.1 worden specifieke punten onder uw aandacht gebracht. De paragrafen 5.7.2 tot en met 5.7.9 bevatten vergelijkbare informatie als de Septembermededelingen over de voorgaande examenjaren.

5.7.1 Bijzondere aandachtspunten

De cspe's oude stijl 2019 zijn bezemexamens.

Vakspecifieke informatie: zie paragraaf 5.7.9 mededelingen per vak

Op de examenpagina's op Examenblad.nl vindt u naast de vakspecifieke informatie ook reacties op veel gestelde vragen, bijvoorbeeld over hoe om te gaan met de richttijd per onderdeel van een cspe.

Verandering lage btw-tarief

In de cspe's 2019 is GEEN rekening gehouden met een verhoging van het lage btw-tarief naar 9%. Er wordt dus gewerkt met een laag btw-tarief van 6%. Dit komt voor in de cspe's uit het onderstaande overzicht:

- overzicht cspe's 2019 waarin het lage btw-tarief voorkomt

De examensecretaris wordt verzocht de docenten en de kandidaten hierover te informeren. De kandidaten moeten hiervan op de hoogte gesteld worden tijdens hun voorbereiding op de cspe's uit het overzicht, zodat zij aan het begin van de zitting weten dat zij met een laag btw-tarief van 6% moeten rekenen.

Filmpjes van de afname van een cspe

De afgelopen jaren zijn er tijdens de afnameperiode enkele filmpjes, foto's en/of tekstfragmenten uit cspe's in de media verschenen. Onder meer van vmbo-leerlingen die aan het werk waren aan hun cspe. Ontzettend leuk, maar het mag niet. Leuk, want het brengt het vmbo op een positieve manier voor het voetlicht, maar niet toegestaan omdat het de geheimhouding schendt. De inspectie heeft de directeurs van de betrokken scholen hierop aangesproken.

Voor scholen die een filmpje van de afname van een cspe op het internet willen plaatsen, doen we de volgende suggestie. Maak een opname van de kandidaten die zich op het cspe van 2019 voorbereiden door te oefenen met het cspe van 2018. Geef daarbij aan dat dit niet het cspe van 2019 betreft, maar dat van een eerder examenjaar.

Het profielvak-cspe in leerjaar 3 of in leerjaar 4?

Uit de toets- en itemanalyse die Cito op basis van de Wolf-gegevens gemaakt heeft, is zowel in 2017 als in 2018 gebleken dat derdejaars kandidaten gemiddeld genomen minder goede resultaten boeken dan vierdejaars. In het 'Overzicht resultaten profielvak-cspe's' is te zien hoe deze verschillen bij de profielvak-cspe's van 2017 en 2018 hebben uitgepakt.

Dit overzicht kan andere scholen behulpzaam zijn bij het beantwoorden van de vraag: 'Wat is in onze schoolsituatie voor de kandidaat het beste moment om het profielvak-cspe af te nemen? In leerjaar 3? In leerjaar 4? Of... voor een deel van de kandidaten in leerjaar 3 en een ander deel in leerjaar 4.

Inmiddels is ook ervaring opgedaan met de herkansing. In 2018 hebben verreweg de meeste scholen bij de eerste afname in leerjaar 3 ervoor gekozen de herkansing voor deze kandidaten te plaatsen in leerjaar 4. In 2017 had een aantal scholen er spijt van dat de herkansing van het profielvak-cspe ook in leerjaar 3 plaatsvond en niet een jaar later. De ervaringen van 2017 en 2018 leren dat scholen die het profielvak-cspe in leerjaar 3 afnemen in het belang van hun kandidaten een zorgvuldige afweging moeten maken over het afnamemoment

van de herkansing. Alsnog in leerjaar 3 of juist een jaar later in leerjaar 4. Een gl-kandidaat wacht eerst de uitslag na het eerste tijdvak van leerjaar 4 af en besluit daarna of hij zijn recht op herkansing uitoefent op het cspe dan wel op het centraal examen in een algemeen vak.

Werken met twee profielvak-cspe's

Bij de profielvakken wordt gewerkt met twee versies van ieder cspe: versie rood en versie blauw. De (plaatsvervangend) examensecretaris verneemt via Examenblad.nl welke versie bij de eerste afname gebruikt moet worden. Is versie rood aangewezen voor de eerste afname, dan moet bij de herkansing versie blauw worden gebruikt, en omgekeerd.

Examenblad.nl kent een speciale pagina 'Werken met twee profielvak-cspe's'. Op deze pagina vindt u actuele en relevante informatie, alle bijzonderheden en documenten m.b.t. de afnames van de profielvak-cspe's.

De paragrafen 5.7.2 tot en met 5.7.9 bevatten de informatie die relevant is voor alle cspe's. Alleen waar dat van toepassing is, wordt onderscheid gemaakt tussen profielvak-cspe's en bezem-cspe's oude stijl.

Als u de onderstaande paragrafen doorneemt, zou de vraag kunnen rijzen 'Maar wat betekent dit nu voor de versies rood en blauw?' Het antwoord op die vraag vindt u in de brochure 'Werken met twee profielvak-cspe's'. Heeft u na het lezen van de brochure nog vragen, stel die dan via het contactformulier aan het Examenloket.

5.7.2 Aanlevering van de cspe's

De school ontvangt op drie tijdstippen een zending met (papieren en/of digitale) examendocumenten.

Zending A: 12 februari 2019: Cito-zending nr. 1;

Zending B: 11 of 12 maart 2019: DUO-zending;

Zending C: 12 maart 2019: Cito-zending nr. 2.

NB vanaf 1 november 2018 is het overzicht onderdelen en ICT beschikbaar in paragraaf 5.7.5 voor de bezem-cspe's oude stijl.

Voor de profielvak-cspe's is het overzicht onderdelen en ICT per 1 november beschikbaar via de vakspecifieke informatie op de examenpagina's.

Voor 1 december 2018 ontvangen scholen met bestellingen voor de bezem-cspe's administratie en/of handel en administratie bb/kb informatie over het programma Telraam.

Zie ook de 'Activiteitenplanning centrale examens en rekentoets vo 2019'.

Zending A

Deze zending is bestemd voor de examinerator. Aan de hand van de inhoud stemt de examinerator samen met de examensecretaris de organisatie van het cspe af.

Bij zending A van het cspe wordt een 'grijze vlekken exemplaar' van de examendocumenten naar de scholen toegestuurd (zie ook paragraaf 5.7.4).

Zending A bevat (in tweevoud):

- Instructie voor de Examinerator
- opgavenboekjes
- (eventuele) bijlagen
- (eventuele) uitwerkbijlagen

Als deze zending op 14 februari 2019 nog niet is ontvangen, dient de examensecretaris direct contact op te nemen met Cito, Bedrijfsbureau CE, e-mail: ce-bedrijfsbureau@cito.nl.

Zending B

Deze zending is bestemd voor de examensecretaris en bevat de papieren examendocumenten in kandidaat-aantallen. Bij problemen dient de examensecretaris direct contact op te nemen met DUO/Examendiensten in Groningen, tel: 050-5997776 of e-mail: examens@duo.nl.

Zending C

Deze zending is bestemd voor de examensecretaris en bevat:

- een dvd (in tweevoud) met de handleiding Applicaties cspe 2019 (zie ook paragraaf 5.7.5) en de digitale bestanden bij alle cspe's; **NB. scholen met kandidaten voor het profielvak-cspe MVI ontvangen van zowel de rode als blauwe versie een separate dvd (in tweevoud).**
- twee (papieren) exemplaren van het correctievoorschrift.

Indien deze zending op 15 maart 2019 nog niet ontvangen is, dient de examensecretaris direct contact op te nemen met Cito,

Voor anderen dan de examensecretaris en de desbetreffende examinatoren blijven de examendocumenten geheim. Bij digitale examendocumenten kan de systeembeheerder hierop een uitzondering vormen. Deze moet de ICT-toepassingen bij de cspe's tijdig voor aanvang van de examens installeren en testen.

5.7.3 Richtlijnen bij de cspe's

De Instructie voor de Examinator bevat richtlijnen voor geheimhouding, voorbereiding, afname, tijdsduur van de onderdelen, beoordeling en herkansing van de cspe's. Het algemene deel van de Instructie voor de Examinator staat onder de kop 'vakspecifieke informatie' op de examenpagina van elk profielvak.

Tot de Instructie voor de Examinator behoort ook de Instructie voor de Kandidaat. Bij de profielvak-cspe's is de Instructie voor de Kandidaat beschikbaar in de vorm van een animatie en een pdf. Voor meer informatie, zie de vakspecifieke mededelingen van de profielvak-cspe's te benaderen via paragraaf 5.7.9.

Richtlijnen herkansing cspe

Voor de bezem-cspe's oude stijl geeft het document 'Herkansing van het cspe oude stijl' een explicitering van de regelgeving over het herkansen.

Voor de richtlijnen bij herkansing van een profielvak-cspe, zie hoofdstuk 3 van de brochure 'Werken met twee profielvak-cspe's'. Om het cijfer van het herkansings-cspe te kunnen bepalen, moet de examensecretaris de N-term (N) en de schaalengte (L) van het herkansings-cspe bepalen met behulp van de zogenoemde N-L-tool. De specifieke informatie over de N-L-tool is te vinden op de pagina 'Werken met twee profielvak-cspe's'.

Richtlijnen examentijd cspe

Bij de afname van het cspe gelden richtlijnen voor het omgaan met het begrip examentijd. De 'richtlijnen examentijd cspe' hebben invloed op de organisatie, de afname en de beoordeling van het cspe.

Op de examenpagina van elk profielvak wordt onder veelgestelde vragen nadere uitleg gegeven over het begrip richttijd per onderdeel. Aan de hand van concrete voorbeelden wordt aangegeven of en zo ja welke ruimte het begrip richttijd biedt aan elke afzonderlijke school om in te spelen op haar specifieke afnamecondities.

Het is van belang dat zowel de examensecretaris als de examinatoren tijdig op de hoogte zijn van de richtlijnen.

5.7.4 Grijs vlekken exemplaren en kandidaat-exemplaren

De examendocumenten van de cspe's in zending A zijn zogenoemde 'grijze vlekken exemplaren'.

In deze 'grijze vlekken exemplaren' is de informatie zichtbaar die noodzakelijk is voor de voorbereiding op de afname van het cspe. De informatie die bij de voorbereiding niet nodig is, is onleesbaar gemaakt door deze met een grijze vlek te bedekken.

Bij de zendingen B en C (zie paragraaf 5.7.2) wordt niet meer met grijze vlekken gewerkt.

Het is van belang dat de examiner voorafgaand aan de afname van het cspe exact weet wat er in het cspe gevraagd wordt en hoe het afnameproces verloopt. Het is daarom van belang dat de examiner voorafgaand aan de afname het cspe zelf maakt. Het grijze vlekken exemplaar is hiervoor minder geschikt. Daarom mag de examiner maximaal tien werkdagen voorafgaand aan de daadwerkelijke start van de afname een kandidaat-exemplaar uit zending B inzien, zie ook de vakspecifieke informatie in paragraaf 5.7.9.

5.7.5 Overzicht onderdelen en ICT in de cspe's

Van de bezem-cspe's oude stijl is op 1 november 2018 een overzicht beschikbaar waarin de tijdsduur van de onderdelen, de plaats van de minitoetsen en het aantal kandidaten dat door een examiner tegelijkertijd bij een opdracht beoordeeld kan worden, is vermeld. Bovendien is het ICT-gebruik bij de cspe's in dit overzicht opgenomen.

- Overzicht onderdelen en ICT in de bezem-cspe's oude stijl

Voor de profielvak-cspe's is het overzicht onderdelen en ICT vanaf 1 november opgenomen op de examenpagina per profielvak, te benaderen via paragraaf 5.7.9.

5.7.6 Afname in

Facet

Minitoetsen cspe's

De minitoetsen worden afgenomen in Facet. De examensecretaris ontvangt van DUO/Facet bericht zodra de minitoetsen in Facet beschikbaar zijn.

Keuze van varianten

Facet kiest zelf een variant. Voor een tweede afname van dezelfde minitoets, bijvoorbeeld na een ongeldigverklaring door de inspectie, moet in Facet worden aangegeven dat het om een tweede zitting gaat. Facet kiest dan automatisch een andere variant. Als het om een tweede afname gaat, mag dezelfde kandidaat niet onder een andere naam in Facet worden ingevoerd.

Verklanking

Alle varianten van alle minitoetsen zijn verklankbaar in Facet. Bij het maken van een afnameplanning in Facet moet door middel van een vinkje aangegeven worden welke kandidaten recht hebben op verklanking. De mogelijkheid om tekst te laten verklanken mag niet door alle leerlingen gebruikt worden. Kandidaten die gebruik mogen maken van verklanking, dienen te beschikken over een hoofdtelefoon. Zie voor meer informatie de brochure 'Kandidaten met een beperking'.

Afname minitoetsen in bcl-d-omgeving

De opdrachten binnen een onderdeel moeten in de aangegeven volgorde worden gemaakt, tenzij anders aangegeven is in de Instructie voor de Examinator. Het wisselen tussen de Facet-omgeving en de gebruikelijke omgeving op de computer kan onrust veroorzaken. Een minitoetsopdracht mag daarom afwijkend van de opdrachtvolgorde ook aan het begin of aan het eind van het onderdeel gepland worden.

Inzage in minitoetsen

Direct nadat de kandidaat de minitoets heeft gemaakt, kan de afnameleider in een rapport zien hoe de kandidaat per vraag heeft gescoord. Nadat de afname is afgesloten, is inzage in het werk mogelijk via de inzagefunctionaliteit, waartoe de docent toegang verkrijgt via de afnameplanner/examensecretaris.

Voorbeeldminitoetsen in Facet

Voorbeeldminitoetsen zijn vanaf half september 2018 beschikbaar in de voor iedereen toegankelijke oefenomgeving van DUO/Facet (oefenen.facet.onl). Ten behoeve van de Proef op de Som worden daarnaast uiterlijk in februari 2019 inplanbare voorbeeldminitoetsen als package in Facet beschikbaar gesteld.

Digitale afname van minitoetsen niet mogelijk?

Een school die geen digitale minitoetsen kan afnemen, dient een verzoek tot het ontvangen van de pdf-versie van de minitoetsen per e-mail te verzenden aan computerexamens@cvte.nl. Dit bericht dient aan de volgende voorwaarden te voldoen:

- Het bericht is afkomstig van de examensecretaris.
- Het bericht bevat de redenen waarom digitale afname niet mogelijk is.

Na akkoord van het CvTE wordt binnen vijf werkdagen de pdf-versie ter beschikking gesteld aan de school. De school gebruikt de pdf's op beeldscherm tijdens de afname van de minitoetsen. De wachtwoorden voor de pdf's worden verzonden naar het e-mailadres van de examensecretaris. De examensecretaris verneemt dan tevens hoe de examinatoren kunnen beschikken over de correctievoorschriften bij de papieren minitoetsen.

Pilots opdrachten profielvak-cspe's in Facet

Bij de profielvak-cspe's Groen bb en PIE gl zal als pilot één ICT-applicatie worden aangeboden in Facet. Meer informatie over deze pilots vindt u in de vakspecifieke mededelingen te benaderen via paragraaf 5.7.9 en in de beschrijving:

- Beschrijving pilot: 'Processchema in Facet bij Groen bb'
- Beschrijving pilot: 'Schakelbord in Facet bij PIE gl'

5.7.7 Bezem-cspe gl oude

stijl

Bij de bezem-cspe's gl worden de volgende groepen van verwante vakken onderscheiden:

groep 1 bouw	groep 2 mei	groep 3 z&w
timmeren	metaaltechniek	verzorging
metselen	elektrotechniek	uiterlijke verzorging

schilderen	installatietechniek	zorg-en-welzijn-breed
fijnhoutbewerken	metalektro	
bouw-breed	instalektro	
	techniek-breed	

groep 4 hav	groep 5 consumptief	groep 6 iti
administratie	horeca	ict-route
handel en verkoop	bakken	technologie in de gl
mode en commercie	consumptief-breed	intersectoraal
handel en administratie		

groep 7 landbouw
plantenteelt
groene ruimte
bloembinden en –schikken
dierhouderij en –verzorging
verwerking agr producten
landbouw-breed

Voor de vakken binnen de gl-groep is er één identiek bezem-cspe.

Voor grafimedia gl wordt ook een bezem-cspe aangeboden.

Voor voertuigtechniek gl en transport en logistiek gl worden bezem-cse's gl aangeboden.

5.7.8 Herkansen van het cspe gl: anders dan bij bb en

kb!

Voor wat betreft het herkansen geldt artikel 51 van het Eindexamenbesluit VO.

Daarin staat dat een kandidaat in gl/tl het recht heeft om het centraal examen in één vak te herkansen. Concreet betekent dit dat een gl-kandidaat kan kiezen: óf het cse gl/tl van een algemeen vak herkansen, óf het cspe gl herkansen. Daarmee verschilt de herkansingsregeling in gl met die in bb en kb (waar de leerling zijn herkansingsrecht kan uitoefenen op het cspe en daarnaast op het CE van één algemeen vak).

Bij de organisatie van de herkansing is dit een aandachtspunt voor de school: een gl-kandidaat zal dus eerst de uitslag afwachten alvorens hij besluit in welk vak hij gaat herkansen. In 2019 kan de uitslag worden vastgesteld op woensdag 12 juni. De school heeft dan nog tot en met de laatste dag van de afnameperiode voor de afname van het cspe gl bij herkansers.

NB Van derdejaars gl-kandidaten die het profielvak-cspe van 2019 afleggen, wordt de uitslag van het eindexamen pas medio juni 2020 vastgesteld. Als deze kandidaten hun recht op herkansing op het cspe willen uitoefenen, zullen zij die herkansing pas na half juni 2020 doen. De desbetreffende gl-kandidaten leggen dan het cspe van 2020 in zijn geheel af.

Zie ook paragraaf 3.2.3 van de brochure 'Werken met twee-profielvak-cspe's'.

5.7.9 Mededelingen per

vak

Bij de vakken waarvan de vakspecifieke informatie bij publicatie van de Maartaanvulling wijzigingen bevat ten opzichte van de Septembermededeling, staat in onderstaande tabel (v2) vermeld.

vakspecifieke informatie en syllabi	niveau		
bouwen, wonen en interieur	bb*	kb*	gl*
produceren, installeren en energie	bb*	kb*	gl*
mobiliteit en transport	bb	kb	gl
zorg & welzijn	bb	kb	gl
economie & ondernemen	bb (v2)	kb (v2)	gl (v2)
horeca, bakkerij en recreatie	bb	kb	gl (v2)
dienstverlening en producten	bb	kb	gl
media, vormgeving en ict	bb (v2)	kb (v2)	gl (v2)
groen	bb (v2)	kb (v2)	gl

*syllabus is nader vastgesteld

Bezem-cspe's oude stijl

vakspecifieke informatie en syllabi sector techniek	niveau		
bouwtechniek-timmeren	bb	kb	gl
bouwtechniek-metselen	bb	kb	gl
bouwtechniek-schilderen	bb (v2)	kb	gl
bouwtechniek-fijnhoutbewerken	bb	kb	gl
bouw-breed	bb	kb	gl
elektrotechniek	bb	kb	gl
installatietechniek	bb	kb	gl
metaaltechniek	bb	kb	gl
metalektro	bb	kb	gl
instalektro	bb	kb	gl
grafimedia	bb	kb	gl
transport en logistiek	bb	kb	gl*
voertuigetechniek	bb	kb	gl*

*alleen een bezem-cse

vakspecifieke informatie en syllabi sector zorg en welzijn	niveau		
uiterlijke verzorging	bb	kb	gl
verzorging	bb	kb	gl
zorg-en-welzijn-breed	bb	kb	gl

vakspecifieke informatie en syllabi sector economie	niveau		
administratie	bb (v2)	kb	gl (v2)
handel en verkoop	bb	kb	gl (v2)
mode en commercie	bb	kb	gl (v2)
handel en administratie	bb	kb	gl (v2)
consumptief-horeca	bb	kb	gl

consumptief-bakken	bb	kb (v2)	gl
consumptief-breed	bb	kb	gl

vakspecifieke informatie en syllabi sector landbouw	niveau		
	landbouw-breed	bb	kb (v2)
plantenteelt	bb	kb	gl
groene ruimte	bb	kb	gl
bloembinden en -schikken	bb	kb (v2)	gl
dierhouderij en -verzorging	bb	kb	gl
verwerking agrarische producten	bb	kb	gl
agrarische techniek		kb	
agrarische bedrijfseconomie		kb	

vakspecifieke informatie en syllabi nieuwe beroepsgerichte vakken (oude stijl)	niveau		
	ict-route	bb	kb
intersectoraal dienstverlening en commercie	bb	kb	gl
intersectoraal technologie en commercie	bb	kb	gl
intersectoraal technologie en dienstverlening	bb	kb	gl
techniek-breed	bb	kb	gl
technologie in de gl			gl
sport, dienstverlening en veiligheid	bb	kb (v2)	

6 Rekentoets vo

De 'Brochure Kaders rekentoets vo 2019' bevat, samen met de activiteitenplanning alle benodigde informatie over de rekentoets vo, voor zover in het begin van het schooljaar bekend is. De activiteitenplanning rekentoets vo is opgenomen in de 'Activiteitenplanning centrale examens en rekentoets vo 2019'.

- Brochure Kaders rekentoets vo 2019
- Activiteitenplanning centrale examens en rekentoets vo 2019
- Afnameperiodes rekentoets vo 2019

7 Kandidaten met een beperking

In de brochure 'Kandidaten met een beperking' over centrale examinering en leerlingen met een beperking zijn de mogelijkheden en regels uitvoerig beschreven. De brochure is op drie punten gewijzigd. In paragraaf 2.4.1 is een aanpassing gedaan betreffende de aanvraag van de daisy audio-cd met oude examens om te oefenen. Deze zijn via de klantenservice van Dedicon aan te vragen. Daarnaast is in paragraaf 8.2 toegevoegd dat bij spreiding van het examen over tijdvak 1 en 2 geen toestemming van de onderwijsinspectie nodig is. In paragraaf 9.3 is toegevoegd dat de leerling met TOS gebruik mag maken van het hulpmiddel verklanking bij de centrale examens.

- Brochure Kandidaten met een beperking, 2019

Volledigheidshalve is hieronder de rol van de inspectie en het CvTE nog een keer vermeld.

Alle aanpassingen in de wijze van examinering, ook standaard aanpassingen als een half uur extra, moeten worden gemeld bij de inspectie. De melding is NIET een vraag om toestemming maar is een handeling om aangepaste examinering te kunnen monitoren. Meldingen in het kader van artikel 55 Eindexamenbesluit VO (kandidaten met een beperking) dienen zo spoedig mogelijk te worden gedaan in het Internet Schooldossier (ISD) van de Inspectie van het Onderwijs.

Als de school constateert dat meer nodig is dan de standaard aanpassing, dan moet de school met het CvTE contact opnemen via beperking@cvte.nl. Het CvTE zal dan een aanpassing voorstellen die niet in het standaard pakket voorkomt, maar de belemmeringen door de beperking wegneemt met inachtneming van de eisen van het examen. Ook als binnen de school vragen leven over de mogelijkheden (tenslotte zijn sommige specifieke beperkingen voor een school geen dagelijkse kost), dan kan het zinvol zijn om met het CvTE te

overleggen. Dat kan heel tijdig (bij het begin van de bovenbouw, bij het begin van het examenjaar, soms worden vragen al gesteld ten behoeve van een leerling in het eerste leerjaar). Anderzijds is er geen formele einddatum. Het kan immers gebeuren dat belemmeringen pas worden ontdekt bij het begin van de gerichte examentraining.

Aanvragen aangepaste rekentoets voor visueel beperkte kandidaten

Een aangepaste rekentoets voor kandidaten met een visuele beperking dient via de persoonlijke pagina (Examenblad.nl) van de examensecretaris te worden aangevraagd. VSO-scholen kunnen contact opnemen met vso@duo.nl.

Zie voor de deadlines voor het aanvragen de 'Activiteitenplanning centrale examens en rekentoets vo 2019'.

8 Logistiek

8.1 Opgave aantal examenkandidaten en de terugmelding hiervan

U geeft de aantallen examenkandidaten door via *Mijn DUO*. Het 'Opgaveformulier aantal examenkandidaten' wordt eind september op *Mijn DUO* beschikbaar gesteld. De examensecretarissen en directeur worden via een mailing (vanuit Examenblad.nl) geïnformeerd. Voor de rekentoets hoeven de aantallen kandidaten niet te worden vermeld. De deadline voor het versturen (uploaden) van de ingevulde formulieren is 15 oktober 2018.

Nadat het opgaveformulier is geüpload en door DUO is ontvangen en verwerkt, volgt er een terugmelding. Deze terugmelding wordt gestuurd naar de e-mailadressen die zijn ingevuld op het opgaveformulier. In dit e-mailbericht staat de status van de verwerking en als de overdracht goed is verlopen bevat het een bijlage met een overzicht van de bestelling.

Als controle uitwijst dat er nog wijzigingen zijn in het aantal kandidaten dan kan dit tot 1 december worden doorgeven.

Vanaf 1 december is uploaden van het bestelformulier niet meer mogelijk. In de eerste week van december ontvangen de examensecretarissen een verzoek (mailing via Examenblad.nl) de opgegeven aantallen kandidaten per vak, per schoolsoort te controleren. Deze staan vanaf begin december vermeld op de persoonlijke pagina van de examensecretaris.

8.2 Nabestellingen

Als na 1 december blijkt dat er toch iets fout is gegaan bij het doorgeven van het aantal examenkandidaten, neemt de examensecretaris zo spoedig mogelijk contact op met DUO via examens@duo.nl. Een verhoging of verlaging van het opgegeven aantal met één of twee is geen probleem. Er worden altijd meer exemplaren geleverd dan besteld. Zie hiervoor de 'bijlage afrondingstabel eerste tijdvak' op de laatste pagina van de handleiding opgaveformulier aantal examenkandidaten.

Cd's met pdf's voor spraaksynthese en daisy audio-cd's kunnen niet worden nabesteld, zie paragraaf 8.3.

8.3 Cd's met pdf's voor spraaksynthese en daisy audio-cd's

Verpakkingswijze cd's

De cd's voor zowel het eerste als het tweede tijdvak zijn verpakt met een vensterenvelop en sluitzegel in een sealbag.

Eerste tijdvak

Er zijn daisy audio-cd's voor de centrale examens:

havo en vwo:	alle vakken met uitzondering van Russisch, Turks, Arabisch, kunst en muziek
gl/tl:	alle vakken met uitzondering van Turks, Arabisch, muziek, dans en drama
papieren CE's bb en kb:	alleen voor Nederlands, Engels, Duits, Frans en Spaans

Er zijn cd's met pdf's voor spraaksynthese voor de centrale examens:

havo en vwo:	alle vakken met uitzondering van kunst en muziek
gl/tl:	alle vakken met uitzondering van muziek, dans en drama
papieren CE's bb en kb:	alle vakken

Er zijn GEEN cd's met pdf's voor spraaksynthese voor de digitale CE's bb en kb, de rekentoetsen en de cspe's.

Bestellen van cd's

U bestelt de cd's met pdf's voor spraaksynthese en daisy audio-cd's via het 'Opgaveformulier aantal examenkandidaten'.

Tot 1 december kan de examensecretaris nog wijzigingen van het aantal cd's op het 'Opgaveformulier aantal examenkandidaten' doorgeven aan DUO/Examendiensten. Na 1 december is dat voor wat betreft de cd's niet meer mogelijk. Van de cd's worden GEEN nabestellingen geleverd (zie onderstaande informatie).

Levering cd's t.b.v. eerste tijdvak

- De cd's bevatten examendocumenten voor één centraal examen;
- De cd's maken deel uit van de zending met de papieren CE's voor het eerste tijdvak;
- De cd's worden geleverd in de aantallen kandidaten die de examensecretaris heeft opgegeven via het 'Opgaveformulier aantal examenkandidaten'.
- Van iedere cd ontvangt de examensecretaris sowieso één exemplaar, ook als deze niet zijn besteld.

Als een school na 1 december meer exemplaren nodig heeft dan er zijn besteld, moet de examensecretaris zelf zorgdragen voor de vermenigvuldiging. De examensecretaris neemt hierbij onderstaande richtlijnen voor het kopiëren van cd's van het CvTE in acht.

- Richtlijnen voor het kopiëren van cd's

Tweede tijdvak

Daisy audio-cd's

Voor het tweede tijdvak worden uitsluitend daisy audio-cd's geleverd voor de papieren CE's Nederlands en Engels.

Cd's met pdf's voor spraaksynthese

Voor het tweede tijdvak wordt per schooltype één cd met alle pdf's voor spraaksynthese geleverd.

Iedere cd is beveiligd met een wachtwoord. De wachtwoorden worden vanaf maandag 17 juni om 7.30 uur beschikbaar gesteld, zie paragraaf 8.5.

Als een kandidaat niet vertrouwd is met spraaksynthese, dan kan een individuele voorleeshulp worden ingezet. Dit zal in het algemeen worden toegepast als een leerling in het eerste tijdvak een daisy audio-cd gebruikte en in het tweede tijdvak een ander vak herkanst dan Nederlands of Engels.

Als vanwege een calamiteit een vervangend CE wordt geleverd, wordt er geen daisy audio-cd geleverd en heeft de kandidaat recht op een individuele voorleeshulp.

8.4 Aflevering examenpakketten

Voor het eerste tijdvak worden de examenpakketten afgeleverd op maandag 6, dinsdag 7 of woensdag 8 mei 2019 en voor het tweede tijdvak op dinsdag 11, woensdag 12 of donderdag 13 juni 2019.

De verpakte examenopgaven zijn extra beveiligd met een sealbag. Alle examenpakketten zijn verpakt in dozen met de opdruk DUO.

De examenfraude in mei 2013 heeft de noodzaak onderstreept om de examenpakketten zo kort mogelijk voor de afname op de scholen af te leveren. De afleverdagen voor de cspe's staan vermeld in paragraaf 5.7.2.

Afleverijdvenster

De (plaatsvervangend) examensecretaris ontvangt voor de meivakantie een mailing vanuit Examenblad.nl. Hierin staat vermeld op welke dag de examenopgaven voor het eerste tijdvak worden afgeleverd. De mailings voor het cpe (vmbo en vwo), de cspe's en de examenopgaven voor het tweede tijdvak worden uiterlijk een week voor aflevering verzonden. In de mailings staat ook een afleverijdvenster (bijv. 11.00-14.00 u) en instructies voor de ontvangst en verwerking van de examenpakketten.

Erratubladen

Erratubladen worden via *Mijn DUO* verspreid, tenzij een erratum een te grote omvang kent of te specifiek drukwerk vraagt. Als bij een erratum één of meer bladzijden met examenopgaven in kandidaat-aantallen moeten worden verstrekt, worden deze per koerier, gelijktijdig met de examenopgaven, afgeleverd.

Opgeven extra telefoonnummer

Ten bate van de leveringen van de examenpakketten voor het eerste en het tweede tijdvak kan een extra telefoonnummer doorgegeven worden. Dit telefoonnummer wordt, in plaats van het standaard telefoonnummer van de vestiging van de school, (alleen) gebruikt voor de communicatie betreffende de aflevering. De examensecretaris kan het nummer op zijn persoonlijke pagina op Examenblad.nl registreren.

Koeriers: Mikropakket óf TNT

Alle zendingen met examenpakketten worden door een koerier bezorgd. Mikropakket doet dit voor DUO, TNT doet dit voor Cito.

Voor alle DUO-leveringen en de Cito-zendingen die examenopgaven bevatten, overhandigt de chauffeur het pakket alleen aan een bevoegde functionaris (pakketontvanger). Deze persoon moet zich legitimeren door middel van een paspoort, identiteitskaart of een rijbewijs.

De examensecretaris heeft de namen van de pakketontvangers van tevoren via de persoonlijke pagina van Examenblad.nl doorgegeven. Meer informatie leest u in de 'werkwijze ontvangst examenpakketten'.

In de 'Activiteitenplanning centrale examens en rekentoets vo 2019' staat vermeld welke zendingen alleen worden overhandigd aan een daartoe bevoegde functionaris.

Distributie centrale examens 2020

De afleverdata voor het eerste tijdvak van 2020 worden zo spoedig mogelijk via een mailing bekendgemaakt.

8.5 Wachtwoorden

De wachtwoorden worden beschikbaar gesteld aan de (plaatsvervangend) examensecretaris via de persoonlijke pagina op Examenblad.nl onder [punt 5](#).

8.6 Bevestiging van de ontvangst van de examenpakketten

Na iedere verzending van examenpakketten ontvangt de examensecretaris een mailing vanuit Examenblad.nl met het verzoek de ontvangst van de centrale examens te bevestigen. Tevens verklaart de examensecretaris dan dat de examendocumenten op een veilige plaats zijn opgeborgen.

In de 'Activiteitenplanning centrale examens en rekentoets vo 2019' is precies vermeld wanneer de examensecretaris een verzoek om de ontvangst te bevestigen tegemoet kan zien.

8.7 Tijdstip openen verpakking

Examenopgaven eerste en tweede tijdvak (CE's)

De gesealde examenpakketten dienen intact te blijven tot in de examenruimte voor de start van de zitting. Dat geldt zowel voor de examenpakketten met papieren opgaven voor de centraal schriftelijke examens als voor de daisy audio-cd en de cd met pdf voor spraaksynthese.

Alleen onder strikte voorwaarden kan de gesealde verpakking kort voor de afname worden geopend. Zie de brochure 'Kandidaten met een beperking' en de richtlijnen voor het kopiëren van cd's, van het CvTE (paragraaf 8.3).

Cspe's (zending B vanuit DUO/Examendiensten):

De examinerator mag een kandidaat-exemplaar uit zending B maximaal **tien** werkdagen voorafgaand aan de daadwerkelijke start van de afname inzien, zie paragraaf 5.7, beroepsgerichte vakken vmbo.

Cpe vmbo:

Het pakket met het magazine, dat eind november wordt geleverd, mag in de eerste week van december worden geopend.

De pakketten met o.a. de examenopgaven (aflevering eind januari) mogen aan het begin van de afnameperiode (zie examenrooster) worden geopend, zie de vakspecifieke informatie te benaderen via paragraaf 5.6.

Cpe vwo:

De pakketten mogen in de eerste week van december worden geopend, zie de vakspecifieke informatie te benaderen via paragraaf 5.6.

8.8 Examendocumenten downloaden via Mijn DUO

Mijn DUO wordt naast de uitwisseling van gegevens tussen scholen (leerling-administraties) en BRON (Basisregister Onderwijs) ook gebruikt voor het downloaden van examendocumenten.

Erratumbladen

Erratumbladen worden in principe via *Mijn DUO* verspreid.

Als bij een erratum één of meer bladzijden met examenopgaven in kandidaat-aantallen moeten worden verstrekt, worden deze per koerier, gelijktijdig met de examenopgaven, afgeleverd.

Noodscenario

Het CvTE kan bij een calamiteit besluiten een noodscenario in werking te stellen waarbij in laatste instantie gebruikgemaakt kan worden van *Mijn DUO*.

In maart* 2019 zal de jaarlijkse landelijke test met het downloaden van examendocumenten via *Mijn DUO* plaatsvinden. Deze jaarlijkse test vindt plaats zodat er routine opgebouwd kan worden. Uiterlijk een week voor de test ontvangen de (plaatsvervangend) examensecretaris en de directeur via Examenblad.nl een mailing met een vooraankondiging. Richtlijnen over de werkwijze met betrekking tot de te downloaden examendocumenten via *Mijn DUO* vindt u in onderstaand document.

Richtlijnen examendocumenten downloaden via *Mijn DUO*.

- Gewijzigd door de redactie van Examenblad.nl, 11 december 2018

8.9 Noodscenario flexibele en digitale centrale examens bb en kb

Alle scholen die meedoen aan de flexibele en digitale centrale examens bb en kb (BB- en KB-flex) en die op 27 maart 2019 niet zijn teruggevallen naar papieren centrale examens, krijgen voor zowel bb als kb een terugval-dvd (zie paragraaf 4.8.2 van de brochure 'Kaders BB- en KB-flex 2019').

Deze dvd's bevatten pdf's van de papieren centrale examens en dienen om bb- en kb-scholen die zich na 27 maart 2019 nog genooddaakt zien terug te vallen naar papier daartoe maximale ruimte te bieden. De terugval-dvd wordt op 10 april 2019 vanuit Cito door TNT afgeleverd aan de geregistreerde functionarissen.

8.10 Aanlevering schoolexamencijfers en examenresultaten aan DUO

De schoolexamencijfers moeten uiterlijk 10 kalenderdagen vóór het centrale examen worden aangeleverd in BRON. De aangeleverde gegevens kunnen tot uiterlijk drie kalenderdagen voor de aanvang van het centrale examen aangepast worden. Daarna kan dit alleen nog met toestemming van de inspectie **via een formulier dat opgevraagd kan worden bij het Examenloket**.

Schoolexamencijfers algemene vakken

De schoolexamencijfers moeten uiterlijk 28 april 2019 via *Mijn DUO* worden aangeleverd door middel van het persoonsgebonden nummer. Vanaf half september is er een jaarkalender beschikbaar op de website van DUO onder de titel 'belangrijke datums'.

Voor de flexibele en digitale centrale examens bb en kb en de cspe's geldt:

Per vak en per kandidaat moet het cijfer van het schoolexamen tien kalenderdagen voor de start van het betreffende centraal examen zijn doorgegeven aan BRON. Dit cijfer kan nog gewijzigd worden tot drie kalenderdagen voor de afname.

Schoolexamencijfers beroepsgerichte keuzevakken

Voor de beroepsgerichte keuzevakken geldt dat het schoolexamencijfer (dat tevens eindcijfer is) tien kalenderdagen voor het bekendmaken van de N-term van het profielvak aangeleverd moet worden. Dit jaar is de deadline voor aanleveren 25 mei. Dit cijfer kan nog gewijzigd worden tot 2 juni, want drie kalenderdagen later worden de N-termen beroepsgericht bekendgemaakt.

Voor het aanleveren van de CE-cijfers en de eindcijfers van vakken die met een centraal examen in het voorexamenjaar worden afgesloten, geldt dat deze ook direct in het jaar van afleggen moeten worden aangeleverd in BRON. Van de leerlingen die in de derde klas het cspe afleggen, moet het resultaat ook direct in BRON gemeld worden. Als zij dit jaar al hebben herkanst, kunnen zij volgend jaar niet opnieuw het cspe afleggen. Als zij dit jaar nog niet hebben herkanst, kunnen zij volgend jaar herkansen.

Examenresultaten

De examenresultaten moeten zo spoedig mogelijk, maar in ieder geval binnen 14 dagen, na de vaststelling van de definitieve uitslag door het bevoegd gezag via *Mijn DUO* worden aangeleverd door middel van het persoonsgebonden nummer. DUO informeert scholen tijdig over de te volgen procedure, zie ook de 'Activiteitenplanning centrale examens en rekentoets vo 2019'.

8.11 Examen in het buitenland

Bij de uitzonderlijke situatie waarin voorzien wordt dat een centraal examen in het buitenland wordt afgenomen, neemt de school voor 1 maart contact op via het Examenloket met de werkgroep examens van de Inspectie van het Onderwijs.

8.12 Bestellen waardepapieren

Tegen betaling levert DUO waardepapieren die ruimschoots voldoen aan de eisen van OCW; optimaal van kwaliteit en uiteraard niet na te maken of te kopiëren. De benodigde informatie is te vinden op de website van DUO.

8.13 Inwisseling en voorlopige cijferlijst

Het CvTE wijst erop dat aan voortijdig schoolverlaters met afgesloten vakken een 'voorlopige cijferlijst' uitgereikt dient te worden, **uitsluitend op officieel waardepapier**. De afdeling Staatsexamens vo vraagt als inwisselende instantie naar dit waardedocument.

De voorlopige cijferlijst moet voldoen aan de eisen zoals gesteld in de Regeling modellen diploma's VO, artikel 5 Modellen voorlopige cijferlijsten vwo, havo en vmbo (bijlagen 4a, 4b, 4c, 4c1 en 4c2).

In de bijlage 'Richtlijnen voor het invullen van de modellen en beveiligen waardepapier' onder de kop 'voorlopige cijferlijst' wordt nadere uitleg gegeven.

Indien de kandidaat een centraal examen, een afsluitend schoolexamen in een of meer vakken of de rekentoets heeft afgelegd in het voorlaatste leerjaar en vervolgens de school verlaat zonder het eindexamen te voltooien, ontvangt hij een 'voorlopige cijferlijst'. De resultaten van die vakken of de rekentoets moeten zijn aangeleverd in BRON. Een voorlopige cijferlijst wordt dus uitgereikt voordat de uitslag van het betreffende eindexamen definitief kan worden vastgesteld (artikel 52c van het Eindexamenbesluit VO). Op basis van de voorlopige cijferlijst kan de nieuwe school het onderwijsprogramma van de kandidaat vaststellen.

9 Correctie

9.1 Pooling tweede correctie

De koppeling van de scholen voor de uitvoering van de tweede correctie, de pooling, wordt verricht door DUO/Examendiensten op basis van de door de scholen opgegeven aantallen kandidaten per schoolsoort per vak. Nadat de koppeling in maart bekend is gemaakt aan de scholen, wijst het bevoegd gezag van de school, conform artikel 36 Eindexamenbesluit VO de gecommiteerde(n) aan. Deze aanwijzing maakt het bevoegd gezag bekend aan die scholen waarvoor zij de tweede correctie verzorgen.

Bij onvoorziene omstandigheden die leiden tot een probleem met de pooling van de tweede correctie kan de examensecretaris contact opnemen met DUO/Examendiensten via examens@duo.nl.

9.2 Publicatie correctievoorschriften

De correctievoorschriften van de schriftelijke examens worden na afname gepubliceerd.

Ochtendzittingen:

De correctievoorschriften van de ochtendzittingen worden gepubliceerd om 14.00 uur.

Middagzittingen:

De correctievoorschriften van de middagzittingen vmbo worden gepubliceerd om 16.00 uur;

De correctievoorschriften van de middagzittingen havo/vwo worden gepubliceerd om 17.00 uur (ook bij centrale examens die om 16.00 uur zijn afgelopen).

Het moment van publiceren houdt verband met examenzittingen voor kandidaten met tijdverlenging en mogelijke quarantainesessies. Bij vakken waar testcorrectie plaatsvindt, geldt een ander publicatiemoment van het correctievoorschrift.

Testcorrectie Frans vwo, Nederlands vwo, maatschappijwetenschappen havo, kunst (algemeen) havo

Voor de centrale examens Frans vwo, Nederlands vwo, maatschappijwetenschappen havo en kunst (algemeen) havo eerste tijdvak voert het CvTE in samenwerking met de respectievelijke vakinhoudelijke verenigingen een testcorrectie uit. Daartoe uitgenodigde docenten kijken hun leerlingwerk na met behulp van een voorlopig correctievoorschrift, dat alleen aan hen op de dag van afname beschikbaar wordt gesteld. De volgende dag komen deze docenten samen om met elkaar het leerlingwerk te bespreken en op basis daarvan aanpassingen te adviseren op het voorlopig correctievoorschrift. De vaststellingscommissie bepaalt daarna welke aanpassingen wel of niet worden overgenomen. Deze commissie stelt het definitieve correctievoorschrift vast.

Deze testcorrectie heeft consequenties voor het moment waarop alle docenten het definitieve correctievoorschrift krijgen. Het tijdschema is als volgt:

	afname	testcorrectie	publicatie correctievoorschrift
Nederlands vwo	vr 10 mei 2019	za 11 mei 2019	ma 13 mei 2019 om 17.00uur
maatschappijwetenschappen havo	wo 15 mei 2019	do 16 mei 2019	vr 17 mei 2019 om 17.00uur
kunst (algemeen) havo	ma 20 mei 2019	di 21 mei 2019	wo 22 mei 2019 om 17.00uur
Frans vwo	wo 22 mei 2019	do 23 mei 2019	vr 24 mei 2019 om 17.00uur

Deze verlate beschikbaarstelling is opgenomen in de adviestabel opsturen examenwerk, zie paragraaf 9.3.2.

De correctievoorschriften van de centrale examens die in het tweede tijdvak als aangewezen/geheim vak worden afgenomen, worden niet gepubliceerd.

9.3 Nadere informatie over de correctie

Het CvTE heeft de correctievoorschriften bij regeling vastgesteld. Het correctievoorschrift is een zogeheten algemeen verbindend voorschrift dat deel uitmaakt van wet- en regelgeving die van overheidswege wordt verstrekt. De corrector mag dus niet afwijken van het correctievoorschrift. Algemene regel 3.3 van het correctievoorschrift geeft de corrector echter ook ruimte.

Als de corrector van mening is dat het correctievoorschrift een onvolkomenheid bevat, neemt hij contact op met de Examenlijn via het contactformulier van het Examenloket.

9.3.1 Notities van de corrector op het gemaakte

werk

Notities van de corrector op het gemaakte werk

- Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht.
- Er is geen standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten.
- Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht.
- Scholen kunnen binnen de ruimte die de regelgeving biedt afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes hierin maken.

De oorspronkelijke formulieren DI-200/201 worden sinds tien jaar niet meer geleverd/voorgeschreven door de overheid (DUO). Wanneer een variant van dit formulier (bijvoorbeeld een print vanuit Wolf of vanuit het school- administratiepakket) door scholen tot formulier aangewezen wordt, valt dat onder de eigen keuzes van de school. De overheid schrijft dus de vorm niet meer voor en levert m.b.t. die eigen keuzes van scholen geen voorgeschreven invulinstructie.

Met het oog op de kwaliteit van de tweede correctie is artikel 42 (eerste lid) in het Eindexamenbesluit VO opgenomen. Artikel 42 laat onverlet dat eerste en tweede corrector overeen kunnen komen de scores, zoals door beiden vastgesteld, te middelen.

Zie ook paragraaf 12.1 (protocollen) en paragraaf 9.5.

9.3.2 Adviestabel

correctietijd

De adviestabel correctietijd is opgesteld om ervoor te zorgen dat het na te kijken examenwerk tijdig bij de tweede corrector is en dat de eerste corrector het weer tijdig retour krijgt.

De sociale partners hebben ons gevraagd de tabel via Examenblad onder uw aandacht te brengen. U kunt de tabel vinden via onderstaande link.

- Adviestabel opsturen examenwerk

9.3.3 Vervolg pilot prikbord

Engels

Na evaluatie is besloten om het Prikbord Engels vmbo-gt, havo en vwo voort te zetten, maar in een andere vorm. De prikboarden zullen vanaf april 2019 in de nieuwe vorm beschikbaar zijn via de examenpagina's op Examenblad.nl.

Op het nieuwe prikbord worden niet meer alle inhoudelijke opmerkingen bij examenvragen gepubliceerd, maar alleen veelgestelde vragen die passen onder kopjes als moeilijkheidsgraad, tekstselectie, correctieregelgeving, onderliggende principes van de examens e.d. Veelgestelde vragen worden in eerste instantie geselecteerd op basis van opmerkingen van correctoren die de afgelopen jaren zijn binnengekomen. Op deze manier worden antwoorden op vragen die bij correctoren leven op een overzichtelijke wijze gepresenteerd. De veelgestelde vragen bieden zo hulp bij de correctie van niet alleen die éne examenvraag, maar bij de correctie van meerdere examenvragen.

9.3.4 Discussie-bbf's voor digitale

CE's

Bij de digitale CE's wiskunde kb en aardrijkskunde kb is in 2018 voor het eerst gewerkt met zogeheten discussie-bbf's (bbf = besloten en beveiligd forum). Binnen een bbf kunnen docenten discussiëren over opgaven die nog onder geheimhouding vallen, waarbij de opgave die het onderwerp van gesprek is ook daadwerkelijk getoond wordt. De eerste ervaringen hiermee zijn ronduit positief.

In 2019 wordt deze pilot uitgebreid tot aardrijkskunde bb/kb, economie bb/kb, Engels bb/kb, Nederlands bb/kb en wiskunde bb/kb. Om toegang tot het discussie-bbf te verkrijgen is het nodig dat de examensecretaris de docent heeft geregistreerd via de persoonlijke pagina op Examenblad.nl - als dat nog niet is gebeurd. De examensecretaris dient vervolgens de afnamedatum(s) van de docent aan te geven. Via

een mailing vanuit Examenblad.nl wordt de examensecretaris gedetailleerd geïnformeerd. Hetzelfde geldt voor de docenten. Deze mailings zijn gepland voor half maart.

9.4 Errata en aanvullingen

9.4.1

Errata

In het drukwerk van de papieren centrale examens kunnen fouten voorkomen. Daarom worden de complete examens en correctievoorschriften ook nog gescreend als de producten eenmaal gedrukt zijn.

Mocht er dan een fout worden geconstateerd (berucht voorbeeld: verschoven lijnen in een natuurkundeopgave) dan geeft het CvTE een erratum uit dat aan alle leerlingen bekend moet worden gemaakt. Voor afname is dus al bekend voor welke vakken een erratum geldt.

9.4.2 Aanvullingen

Leerlingen mogen geen nadeel ondervinden van een foutieve of onvolkomen vraag, antwoord of vraag-antwoordcombinatie. De aanvulling is een instrument om daarvoor te zorgen. Dat kan door middel van een inhoudelijke aanvulling om het correctievoorschrift te verbeteren of te verduidelijken of door het neutraliseren van een vraag (alle scorepunten toekennen).

Er zijn verschillende manieren om met de aanvulling een verbetering of verduidelijking te bewerkstelligen. Dat kan door:

- een nadere toelichting op het eerder gegeven antwoord in het correctievoorschrift;
- een vermelding dat een bepaalde interpretatie ook goed kan worden gerekend;
- een aanpassing van het beoordelingsmodel.

Zowel vragen van LAKS als vragen die via het Examenloket binnenkomen, zijn hierbij van belang. Zo spoedig als mogelijk, met als streven binnen vier werkdagen na de afname, beslist het CvTE of een aanvulling uitgaat via Examenblad.nl. De dag na de afname geldt als eerste werkdag, weekenden en feestdagen tellen niet mee. Een aanvulling die als doel heeft een vraag te neutraliseren kan ook nog na vier werkdagen worden gedaan.

- Beschrijving van de procedure aanvulling op het correctievoorschrift

9.5 Geschil over vaststelling score centrale examens

In artikel 42 lid 1 van het Eindexamenbesluit VO staat aangegeven dat de examinator en de gecommiteerde in onderling overleg de score voor het centraal examen vaststellen. Mochten de examinator en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examinator.

Van belang hierbij is dat bij de correctie het correctievoorschrift bindend is. Aanvullende afspraken, die soms door bepaalde vakgroepen of bijeenkomsten van correctoren worden gemaakt, zijn ondergeschikt aan het correctievoorschrift en hoeven niet geaccepteerd te worden.

Indien het geschil met inachtneming van de hiervoor genoemde richtlijnen alsnog niet kan worden beslecht, wordt hiervan via het Examenloket melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie zal vervolgens in overleg met het bevoegd gezag erop aandringen dat zij verdere interne acties ondernemen om toch tot overeenstemming te komen. Hierbij kan gedacht worden aan het collegiaal consulteren van een onafhankelijke vakdocent binnen hetzelfde bestuur.

Bij zeer hoge uitzondering kan de inspectie een onafhankelijke derde corrector aanwijzen. De bevoegde gezagen moeten zich hierbij realiseren dat het volledige examenwerk opnieuw gecorrigeerd wordt en de correctie van deze onafhankelijke corrector in de plaats komt van de eerdere beoordelingen. Het is niet uitgesloten dat de vaststelling van de uitslag voor alle kandidaten van het betreffende vak vertraging oploopt.

9.6 Handreiking geschil score centrale examens na inzage

Het Eindexamenbesluit VO geeft in artikel 42 regels over de vaststelling van de score door de eerste en tweede corrector. Dit betreft de situatie voorafgaand aan de vaststelling van het cijfer. Het Eindexamenbesluit VO voorziet niet in een regeling voor de situatie na vaststelling van het cijfer. Scholen (en mogelijk de burgerlijke rechter) moeten zelf bepalen hoe om te gaan met een geschil over de correctie van een examen waarvan het cijfer is vastgesteld. De inspectie, het ministerie van OCW en het CvTE hebben daar geen rol in. De handreiking 'Geschil score centraal examen' biedt een suggestie voor scholen hoe met een geschil om te gaan.

- Handreiking geschil score centraal examen

10 Normering

10.1 Gegevensverzameling via elektronische weg

De normering van de centrale examens wordt mede gebaseerd op door kandidaten behaalde scores. Daarom is het van belang dat docenten van zoveel mogelijk kandidaten de deelscores met Cito uitwisselen. Voor de cse's, cpe's en cspe's leveren scholen hiervoor de gegevens aan via Wolf. Voor de afnames in Facet worden de gegevens automatisch uitgewisseld bij examens met alleen gesloten vragen zodra de afnameleider de afnamegroep afsluit en bij examens met correctie zodra de corrector de correctie afsluit.

Webbased versie van Wolf

2019 is het tweede jaar dat alle scholen werken met de webbased versie van Wolf. Alle scholen ontvangen in de week van 11 tot 15 maart nadere informatie over het werken met de webbased versie van Wolf in 2019.

In de week van 18 t/m 22 februari ontvangt de examensecretaris een mail inzake het aanwijzen van een Wolf-accountbeheerder anders dan de examensecretaris. In principe wordt de examensecretaris aangeschreven als accountbeheerder voor Wolf. Mocht het voor een school beter uitkomen om de rol van accountbeheerder te delegeren aan een ander dan de examensecretaris - bijvoorbeeld de systeembeheerder - dan kan dat kenbaar worden gemaakt op de persoonlijke pagina op Examenblad.nl onder 'beheer examenfunctionarissen'. Deze mutatie kan in de periode 22 februari t/m 8 maart worden ingevoerd.

Cspe's en papieren CE's

Ook in 2019 wisselen scholen afnamegegevens uit van de alfabetisch eerste vijf kandidaten (in sommige gevallen tien, of alle kandidaten) met Cito. Hiervoor zijn de scholen aangewezen op de webbased versie van Wolf. Het gevraagde aantal kandidaten per examen staat vermeld in het correctievoorschrift en wordt ook vermeld op de wolfsite wolf.cito.nl onder inzenddata.

Heeft uw school voor een bepaald examen minder kandidaten dan het gevraagde aantal, wissel dan de deelscores uit van alle kandidaten die dat examen hebben afgelegd.

Zijn er meer kandidaten dan het gevraagde aantal, wissel dan bij voorkeur de gegevens uit van alle kandidaten, maar in elk geval van de alfabetisch eerste kandidaten tot het gevraagde aantal bereikt is. Wij verzoeken correctoren ten behoeve van de evaluatie van de examens bij vragen die een examenkandidaat niet heeft beantwoord een 'N' in te voeren. 'N' staat voor 'Niet beantwoord'.

De uiterste data voor het accorderen van de uit te wisselen gegevens staan per examen vermeld in het correctievoorschrift en worden ook vermeld op de wolfsite wolf.cito.nl onder belangrijke data en in de 'Activiteitenplanning centrale examens en rekentoets vo 2019'.

Profielvak-cspe's in Wolf

Scores van kandidaten voor profielvak-cspe's die uiterlijk 22 mei door de examinerator in webbased Wolf zijn geaccordeerd, worden gebruikt bij de normering. Scores geaccordeerd in webbased Wolf voor 4 juni worden meegenomen bij het genereren van de groepsrapportage. Gegevens van afnames van profielvak-cspe's na 4 juni zou Cito ook graag via webbased Wolf ontvangen. Deze gegevens zijn van belang bij de verdere ontwikkeling van de profielvak-cspe's.

Vervolg onderzoek prestatie-eis via Wolf

De komende jaren willen we onderzoeken wat naar de mening van het onderwijsveld een redelijke prestatie-eis (gemiddeld cijfer en percentage onvoldoende) voor de verschillende centrale examens is. Als onderdeel van dit onderzoek is in 2018 een pilot uitgevoerd bij 11 vakken.

De respons varieerde van 18% tot 36% bij de verschillende vakken. Wij danken deze docenten voor hun deelname.

We willen dit onderzoek in 2019 herhalen bij dezelfde vakken om te zien of het oordeel van de docenten over jaren heen enigszins constant is. Pas dan weten we of de resultaten betrouwbaar zijn. Wij hopen in het najaar van 2019 naar buiten te treden met meer gedetailleerde resultaten.

We vragen docenten ook dit jaar in Wolf een extra vraag in te vullen, voorafgaand aan de examenafname. De vraag luidt voor talen 'Vindt u dat deze leerling voldoende vaardig is voor het centraal examen en een voldoende cijfer zou moeten krijgen?' en voor de overige vakken 'Vindt u dat deze leerling de stof voor het centraal examen voldoende beheerst en een voldoende cijfer zou moeten krijgen?'.

Aan de pilot 2019 doen weer de volgende vakken mee:

niveau	vakken
vmbo-gl/tl	Duits, wiskunde, nask1
havo	Duits, Frans, wiskunde A, wiskunde B
vwo	Frans, wiskunde A, aardrijkskunde, geschiedenis

Een uitgebreidere instructie wordt in april verspreid via Examenblad.nl en wordt tevens opgenomen in de Wolf-handleiding.

Uitwisseling afnamegegevens tweede tijdvak

Via webbased Wolf wisselen de scholen ook de deelscores uit van de tweede tijdvak kandidaten. De uiterste datum voor het accorderen van de uit te wisselen gegevens van het tweede tijdvak is maandag 24 juni.

10.2 Kenmerken van centrale examens

Jaarlijks worden bepaalde kenmerken van de centrale examens, zoals het aantal vragen en het maximale aantal scorepunten per vraag gepubliceerd op cito.nl. Dit gebeurt gelijktijdig met de publicatie van de examengegevens t.b.v. Wolf. Voor de voorbereiding van de kandidaten heeft deze informatie overigens geen waarde.

10.3 Bekendmaking N-termen

Eerste tijdvak

Zowel voor vmbo als voor havo/vwo worden de N-termen van het eerste tijdvak bekendgemaakt op woensdag 12 juni 2019 om 8.00 uur.

Bekendmaking normering beroepsgerichte vakken

De definitieve N-termen van de beroepsgerichte vakken worden bekendgemaakt op woensdag 5 juni 2019 om 8.00 uur.

Tweede tijdvak

De N-termen voor het tweede tijdvak worden bekendgemaakt op vrijdag 28 juni 2019 om 8:00 uur.

10.4 Vaststelling van het CE-cijfer

Het CE-cijfer wordt door de school vastgesteld volgens de Regeling omzetting scores in cijfers centrale examens en rekentoets VO.

Bij de 'aangewezen vakken' en het derde tijdvak krijgen de scholen het resultaat als cijfer toegezonden. Er hoeft daarbij geen omzetting van score naar cijfer meer plaats te vinden, zie ook paragraaf 11.6.

10.5 Bevraging van docenten naar oordeel over examens

In webbased Wolf wordt bij de centrale examens van het eerste tijdvak een korte vragenlijst aangeboden aan docenten.

De resultaten daarvan geven een eerste globaal beeld van hoe het examen door docenten beoordeeld is. De resultaten van de korte vragenlijst worden opgenomen in het jaarlijkse examenverslag van Cito en kunnen aanleiding zijn om een bepaald examen een volgend jaar uitgebreid te bevragen.

Uitgebreide bevraging vindt dit jaar plaats voor de volgende examens:

- scheikunde vwo
- geschiedenis havo
- filosofie havo
- Spaans vwo
- Duits vwo

Deze uitgebreide vragenlijst heeft een invultijd van ongeveer tien minuten. De resultaten van deze vragenlijst worden met het oog op de verdere ontwikkeling van het examen met de vakvereniging besproken.

11 Tweede en derde tijdvak

11.1 Aantallen opgavenboekjes tweede tijdvak

Voor het tweede tijdvak worden voor alle schoolsoorten de aantallen opgavenboekjes volgens volgend overzicht bepaald.

Aantal kandidaten eerste tijdvak	Aantal opgavenboekjes tweede tijdvak
1-25	5
26-60	10
61-120	15
121-200	20
Meer dan 200	25

Als het aantal voor het tweede tijdvak te verwachten kandidaten groter is dan het op grond van deze tabel te leveren aantal, dan kunnen er extra opgavenboekjes worden besteld bij DUO via examens@duo.nl onder vermelding van: naam van de school, afleveradres, BRIN- en BRIN-volnummer, telefoonnummer, naam van de examensecretaris, schoolsoort, vakcodes, vakomschrijving en de extra te ontvangen

aantallen per vak.

11.2 De aangewezen vakken

Het College voor Toetsen en Examens kan vakken aanwijzen waarvan het centraal examen in het tweede tijdvak wordt afgenomen door het College voor Toetsen en Examens, de aangewezen vakken.

In 2019 zijn de volgende vakken aangewezen:

- in vmbo-bb de vakken: Arabisch, Frans, Spaans en Turks;
- in vmbo-bb de vakken*: aardrijkskunde, biologie, Duits, economie, Engels, geschiedenis en staatsinrichting, maatschappijkunde, nask1, Nederlands en wiskunde;
- in vmbo-kb de vakken: Arabisch, Frans, Spaans en Turks;
- in vmbo-kb de vakken*: aardrijkskunde, biologie, Duits, economie, Engels, geschiedenis en staatsinrichting, maatschappijkunde, nask1, Nederlands en wiskunde;
- in vmbo-gl: beroepsgerichte vakken (alleen met cse): transport en logistiek en voertuigentechniek;
- in vmbo-gl/tl de vakken: Arabisch, Fries, dans, drama, muziek, Spaans en Turks;
- in havo de vakken: Arabisch, Fries, muziek, maatschappijwetenschappen-bezem, Russisch en Turks;
- in vwo de vakken: Arabisch, Fries, muziek, Russisch, tehatex en Turks.

*Alleen voor scholen die niet meedoen met de flexibele en digitale centrale examens.

De opgavenboekjes voor het tweede tijdvak bij de aangewezen vakken, afgenomen door het College voor Toetsen en Examens, worden niet toegezonden en niet gepubliceerd op Examenblad.nl, ook niet na afloop van het examen.

11.3 Aanmelding kandidaten aangewezen vakken tweede tijdvak en aanmelding kandidaten derde tijdvak

Aanmelden via Mijn DUO

Kandidaten voor de aangewezen vakken in het tweede tijdvak moeten uiterlijk op vrijdag 14 juni 2019, 17:00 uur door de school zijn aangemeld.

Kandidaten voor het derde tijdvak moeten uiterlijk vrijdag 5 juli 2019, 17.00 uur door de school zijn aangemeld.

Aanmelding verloopt via *Mijn DUO*. Dit geldt ook voor de aanmelding voor de digitale centrale examens bb en kb, de cspe's en de rekentoets die in augustus worden afgenomen.

Scholen wordt geadviseerd tijdig te controleren of de functionarissen die de kandidaten moeten aanmelden de juiste autorisatie hebben voor *Mijn DUO* (rol examensecretaris vo, token, inlognaam en wachtwoord).

De school ontvangt begin juni meer informatie over de aanmeldingsprocedure.

Registreren in BRON

De school moet de kandidaten die deelnemen aan een aangewezen vak in het tweede tijdvak en/of deelnemen aan het derde tijdvak naast de aanmelding bij DUO ook registreren in BRON, mede t.b.v. eventuele inspectiecontrole.

11.4 Tijd en plaats aangewezen vakken tweede tijdvak en examens derde tijdvak

Aangewezen vakken tweede tijdvak

Het examen is op donderdag 20 juni 2019 en wordt afgenomen op één van de staatsexamenlocaties verspreid over het land.

Aanvangstijdstippen:

ochtendzittingen 09:30 uur

middagzittingen 14:00 uur

Derde tijdvak

De roosters voor het derde tijdvak staan vanaf februari op de site van DUO.

Dans (gl/tl), drama (gl/tl), muziek (havo), muziek (vwo) en muziek (gl/tl) en de rekentoets worden afgenomen met behulp van de computer.

11.5 Gang van zaken aangewezen vakken tweede tijdvak en examens derde tijdvak

Kandidaten moeten een half uur voor aanvang van het examen aanwezig zijn. Zij moeten zich legitimeren. Als de kandidaat een toegestaan hulpmiddel wenst te gebruiken, zoals een woordenboek of een laptop, moet hij het zelf meenemen. Het gebruik van een laptop is alleen mogelijk als de noodzaak daarvoor in een verklaring staat vermeld. De school moet deze verklaring direct na de aanmelding naar

staatsexamens@duo.nl mailen.

Reis- en (eventuele) verblijfskosten zijn voor eigen rekening.

Na vaststelling van de uitslag kan de kandidaat via staatsexamens@duo.nl een schriftelijk verzoek indienen om van het College voor Toetsen en Examens een mondelinge toelichting op de uitslag te ontvangen.

11.6 Toezending resultaten aangewezen vakken tweede tijdvak en examens derde tijdvak

De vastgestelde cijfers van de aangewezen vakken tweede tijdvak staan uiterlijk vrijdag 28 juni 2019 om 10.00 uur op *Mijn DUO*.

De vastgestelde cijfers van het derde tijdvak staan uiterlijk vrijdag 30 augustus 2019 om 10.00 uur op *Mijn DUO*.

De gegevens op *Mijn DUO* kunnen geraadpleegd worden door de contactpersonen van uw instelling met de rol examensecretaris vo, die in het bezit zijn van een token, inlognaam en wachtwoord. Nadere instructie ontvangt de school in mei van DUO/Examendiensten.

De scholen ontvangen de cijfers van hun kandidaten ook per post in de week van maandag 1 juli (aangewezen vakken) en donderdag 12 september (derde tijdvak).

De directeur en secretaris van het eindexamen stellen -waar van toepassing- de uitslag vast en reiken bijbehorende waardepapieren uit (diploma, cijferlijst, certificaat).

12 Publicaties

12.1 Protocollen VO-raad

De VO-raad heeft protocollen vastgesteld, die deels ook betrekking kunnen hebben op de handelwijze van scholen bij het centraal examen, bijvoorbeeld de tweede correctie, waarin opgenomen een voorbeeld voor een verklaring verrichte correctie. Een ander voorbeeld betreft het bewaren van de examensZ. De bedoeling van deze protocollen is zorgdragen voor adequate vastlegging op schoolniveau van zaken die niet centraal zijn geregeld. In de correctievoorschriften bijvoorbeeld geeft het CvTE aan dat de regelgeving geen voorschriften bevat over het vermelden van punten en onvolkomenheden op het werk. In de protocollen van de VO-raad worden op dit punt wel keuzes gemaakt (zie paragraaf 9.3).

Scholen en docenten vragen zich af of de protocollen niet in strijd zijn met de CvTE-regels. Dat zijn zij zeker niet. Het CvTE geeft aan dat er op een aantal punten vanuit de overheid geen regels zijn. Binnen de ruimte die dat biedt, maakt de VO-raad, als handreiking aan de scholen, een keuze die voor de scholen geen voorschrift is. Het gebruik van protocollen is niet verplicht, maar wordt van harte aanbevolen.

- VO-raad: Protocollen centrale examens 2019

12.2 Mijneindexamen.nl

Voor eindexamenkandidaten is de mobiele website/web-app mijneindexamen.nl beschikbaar. Deze site biedt alle informatie over het centraal examen en de rekentoets. Met deze web-app kan de examenkandidaat bijvoorbeeld zijn examenrooster personaliseren. Ook biedt de site een overzicht van te gebruiken hulpmiddelen, oefenexamens en o.a. de uitslagbepaling. Afgelopen jaren maakten gemiddeld 125.000 bezoekers gebruik van mijneindexamen.nl, waarvan iets meer dan de helft via mobiel.

Vanaf 1 oktober 2018 staat de inhoud voor het CE 2019 online. Dit maakt het mogelijk om mijneindexamen.nl al te tonen aan examenkandidaten en hun ouders/verzorgers bijv. tijdens een voorlichtingsbijeenkomst op school. Tot 1 oktober is er op de pagina www.mijneindexamen.nl een filmpje te zien dat laat zien hoe mijneindexamen.nl werkt.

12.3 Voorlichting

Voor docenten die (voor het eerst) een examenklas hebben, is er de pagina www.ikhebeenexamenklas.nl. Hierop is onder meer een brochure te downloaden over de totstandkoming en de correctie van de centrale examens. Ook wordt aangegeven waar docenten meer informatie kunnen vinden over de syllabi, over normering en over praktische zaken m.b.t. examens.

Op Examenblad.nl is er ook een pagina docentbetrokkenheid gepubliceerd waarop het CvTE aangeeft op welke manieren docenten betrokken worden bij het examenproces.

Op het YouTube-kanaal van het College voor Toetsen en Examens vindt u meerdere filmpjes over algemene en actuele zaken rondom centrale examens.

12.3.1 Besprekingen examens vakverenigingen

Elk jaar organiseren veel vakinhoudelijke verenigingen direct na het centraal schriftelijk examen een bespreking van de opgaven en het correctievoorschrift. Deze examenbesprekingen worden vaak op een aantal plaatsen in het land gehouden en zijn ook toegankelijk voor niet-leden. Op de website van het Platform VVVO vindt u een overzicht van de vakinhoudelijke verenigingen.

- Overzicht vakverenigingen op website Platform VVVO

Opmerking College voor Toetsen en Examens:

Het CvTE brengt examenbesprekingen onder de aandacht, omdat ze waardevol kunnen zijn voor het intercollegiaal overleg over de correctie van de examens. Deze besprekingen hebben echter geen officiële status. Intervisie met collega's is vaak nuttig om samen te verkennen in welke mate antwoorden van examenkandidaten inhoudelijk in lijn zijn met het correctievoorschrift.

In alle gevallen is het correctievoorschrift, eventueel voorzien van een aanvulling daarop, bindend. Opmerkingen gemaakt tijdens examenbesprekingen of op discussiefora 'overrulen' het correctievoorschrift niet.

12.4 Publicaties van algemeen verbindende voorschriften en mededelingen

12.4.1 Wetten en Algemene maatregelen van

Bestuur

Actuele versies* zijn te vinden op www.overheid.nl (wet- en regelgeving). Daarvoor kunt u de titels zoals hier aangegeven in het zoekvenster ('in de titel') plakken.

- Wet op het voortgezet onderwijs
- Inrichtingsbesluit WVO
- Eindexamenbesluit VO
- Staatsexamenbesluit VO
- Wet College voor toetsen en examens

*Recente wijzigingen:

- Overzicht met recente wijzigingen

12.4.2 Ministeriële regelingen –

algemeen

- Overzicht met ministeriële regelingen - algemeen

12.4.3 Ministeriële regelingen - examens vwo-

havo

Voor de examenprogramma's en syllabi zelf wordt verwezen naar: Examenblad.nl (www.examenblad.nl)

- Overzicht met ministeriële regelingen - examens vwo-havo

12.4.4 Ministeriële regelingen - examens

vmbo

Voor de examenprogramma's en syllabi zelf wordt verwezen naar: Examenblad.nl (www.examenblad.nl)

- Overzicht met ministeriële regelingen - examens vmbo

12.4.5 Regelingen en mededelingen van het College voor Toetsen en

Examens

- Overzicht met regelingen en mededelingen van het CvTE

13 Contactadressen

13.1 Contactadressen bij de examens

Scholen kunnen bij het Examenloket terecht voor vragen die betrekking hebben op de examens voortgezet onderwijs. Het Examenloket beantwoordt de vragen en draagt indien nodig vragen over aan de hieronder genoemde instanties. Zo kunnen de scholen rekenen op een eenduidig en juist antwoord.

Meer informatie over de onderlinge werkwijze van het Examenloket en partners en de rol van de Examenlijn van het CvTE vindt u op Examenblad.nl.

13.2 Waar voor wat in het kort

- wet- en regelgeving: Examenloket
- onregelmatigheden bij centrale examens en geschillen rond vaststelling scores: Examenloket. U wordt vervolgens zo nodig direct doorverbonden met de werkgroep examens van de Inspectie van het Onderwijs
- inhoudelijke vragen over centrale examens en/of de rekentoets vo: Examenloket
- pooling tweede correctie, opgave aantal kandidaten, bestelling en aflevering van examenpakketten (ook problemen zoals beschadigde examenpakketten); opgave kandidaten aangewezen vakken tweede en derde tijdvak: DUO/Examendiensten
- vragen m.b.t. de aanlevering van de examengegevens (op leerlingniveau) aan BRON: DUO/IPO
- problemen met Wolf, installatie en/of werking software bij de afname van examens: ICT-examenhelpdesk Cito
- vragen over Facet: Facet-helpdesk
- vragen over verdergaande aanpassingen dan de standaard voor kandidaten met een beperking: het CvTE via beperking@cvte.nl

Examenloket

Voor vragen over wet- en regelgeving.

Postbus 30205, 2500 GE Den Haag

tel: 079-3232999

e-mail: examenloket@duo.nl

contactformulier op www.examenloket.nl

Het loket is telefonisch bereikbaar van 9.00 - 17.00 uur en vanaf 1 april tot 1 juli van 8.30 -17.00 uur.

Dienst Uitvoering Onderwijs/Examendiensten afdeling centrale examens en waardepapieren

Pooling tweede correctie, opgave aantal kandidaten, bestelling en aflevering van examenpakketten (problemen zoals beschadigde examenpakketten) en waardepapieren

Postbus 30158, 9700 LK Groningen

tel: 050-5997776

e-mail: examens@duo.nl

DUO/Examendiensten afdeling centrale examens en waardepapieren is telefonisch bereikbaar van 9.00 - 15.00 uur en op afleverdagen van examenpakketten van 9.00 - 18.00 uur.

Dienst Uitvoering Onderwijs/Examendiensten afdeling staatsexamens vo

Vragen over staatsexamens vo (ook o.a. opgave kandidaten aangewezen vakken tweede tijdvak en derde tijdvak)

Postbus 30158, 9700 LK Groningen

tel: 050-5998933

e-mail: staatsexamens@duo.nl

DUO/Examendiensten afdeling staatsexamens vo is telefonisch bereikbaar van 9.00 - 17.00 uur.

Dienst Uitvoering Onderwijs /Informatiepunt Onderwijs (IPO)

Vragen m.b.t. levering van de examengegevens: ipo@duo.nl

of telefoonnummer (050) 599 90 00

DUO/IPO is telefonisch bereikbaar van 9.00 - 13.00 uur.

Cito

Zendingen examendocumenten vanuit Cito

Cito, Bedrijfsbureau CE, Postbus 1034, 6801 MG Arnhem,

e-mail: ce-bedrijfsbureau@cito.nl

ICT-examenhelpdesk

Er is een ICT-examenhelpdesk ingericht voor vragen over Wolf en de installatie en de werking van Autoplay, ICT-toepassingen in cspe's en Telraam.

Informatie over de bereikbaarheid van deze helpdesk vindt u op: <http://centraalexamen.cito.nl>, kies: ICT-examenhelpdesk.

De helpdesk is op werkdagen telefonisch bereikbaar van 8.30 - 17.00 uur.

Facet-helpdesk van DUO

Voor technische vragen over Facet kunt u contact opnemen met de Facet-helpdesk.

Informatie over de bereikbaarheid van deze helpdesk vindt u op:

http://www.duo.nl/zakelijk/VO/computerexamensysteem_facet/Contact.asp

De helpdesk Facet is op werkdagen telefonisch bereikbaar van 7.30 - 17.00 uur.

Inspectie van het Onderwijs

Als bij het centraal examen op een school een afwijking dreigt van de normale gang van zaken voorafgaand aan, tijdens of in de afwikkeling van een examenzitting, dient de school dit probleem in eerste instantie zelf op te lossen. Een dergelijk probleem en de voorgenomen of reeds uitgevoerde oplossing dienen via het Examenloket te worden gemeld aan de inspectie.

Voor alle vragen betreffende het examen verzoeken wij u contact op te nemen met het Examenloket. Het Examenloket beantwoordt de vragen en draagt indien nodig vragen over aan de inspectie.

Meldingen in het kader van **artikel 5 (onregelmatigheden door toedoen kandidaten)**, artikel 55 (kandidaten met een beperking) **en artikel 59** van het Eindexamenbesluit VO kunnen worden gedaan in het Internet Schooldossier (ISD) van de Inspectie van het Onderwijs.